

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

PROTOKOLL

Ekstraordinært representantskapsmøte
14. januar 1986

PROTOKOLL

Ekstraordinært representantskapsmøte 14. januar 1986

	Side
Åpning	1
Saklistas punkt 1 - Supplering av styret	2
Saklistas punkt 2 - Ansettelse av distriktssekretær	3
Saklistas punkt 3 - Hovedavtalen mellom L.O og N.A.F.	7
Deball	13
Valg	16
Saklistas punkt 4 - Tariffrevisjonen 1986	16
Deballen	23
Valg	24
Avslutning	28
Navneliste	30

Landsforbundsforretningen i Norge

holdt ekstraordinær representantskapsmøte tirsdag 14. januar 1986 i Valøya i Oslo.

Møtet ble åpnet kl. 10.00 av LOs leder, Tor Halvorsen, som på vegne av Saklisten uttalte seg om Representantskapsforbundet og innbudte gjestene til et arbeidsmåltid. Det første representantskapsmøtet etter 1978 ble holdt i Oslo.

- Vi håper at vi som medlemmer av Landsforbundsforretningen vil bli med på å gjøre dette møtet til et som vi har hatt tidligere, og at vi kan få dette ordnet på en slik måte at vi kan ha flere slike møter i fremtiden.

INNHALDSFORTEGNELSE

	<i>Side:</i>
Åpning og konstituering	5
Saklistas punkt 1 – Suppleringsvalg til Sekretariatet	6
Saklistas punkt 2 – Ansettelse av distriktssekretær	6
Saklistas punkt 3 – Hovedavtalen mellom LO og N.A.F.	7
Debatt	15
Votering	16
Saklistas punkt 4 – Tariffrevisjonen 1986	16
Debatten	29
Votering	54
Avslutning	58
Navneliste	59

VEDTAK: Forslaget til valg av supplerende medlemmer til sekretariatet ble vedtatt med 10-0 stemmer.

Forslaget til valg av distriktssekretær ble vedtatt med 10-0 stemmer.

Tor Halvorsen ble valgt som leder for Landsforbundsforretningen i Norge.

Thomasen Harald ble valgt som leder for distriktssekretariatet.

Torstein Eirik ble valgt som leder for sekretariatet.

1. Møtet forhandles i 15 minutter og i tillegg kan det være behov for ekstra tid.

2. Ingen har rett til å stille spørsmål eller gjøre innlegg i møtet.

3. Forslag innføres i møtet og behandles med vedtaksprosedyren.

4. Møtet avsluttes med en kort uttalelse fra leder og leder for distriktssekretariatet.

5. Møtet avsluttes med en kort uttalelse fra leder og leder for distriktssekretariatet.

6. Møtet avsluttes med en kort uttalelse fra leder og leder for distriktssekretariatet.

7. Møtet avsluttes med en kort uttalelse fra leder og leder for distriktssekretariatet.

8. Møtet avsluttes med en kort uttalelse fra leder og leder for distriktssekretariatet.

9. Møtet avsluttes med en kort uttalelse fra leder og leder for distriktssekretariatet.

10. Møtet avsluttes med en kort uttalelse fra leder og leder for distriktssekretariatet.

TALERLISTE

	<i>Side:</i>
Bjørnset, Asbjørn	39
Christiansen, Bjørn	44
Frøysland, Rolf	34
Halvorsen, Tor	5-6-14-16-51-58
Hansen, Kåre	47
Haraldseth, Leif	7-15-28-51-54-55-56-57
Hysvær, Einar	40
Isaksen, Odd	38
Johansson, Sven-Hugo	45
Lille-Mæhlum, Annar	15
Mansås, Knut	37
Riderbo, Randulf Å.	30-50
Sande, Leif	37
Skytøen, Lars	46-55
Smalberget, Thorsten	48
Støylen, Olav	33
Thomassen, Harald	15-43
Thoresen, Finn Erik	29
Thorsen, Carl Chr.	51
Totland, Nils	49

Landsorganisasjonen i Norge

holdt *ekstraordinært representantskapsmøte tirsdag 14. januar 1986* i Folkets Hus' store sal i Oslo.

Møtet ble åpnet *kl. 10.00* av LOs leder, *Tor Halvorsen*, som på vegne av Sekretariatet ønsket Representantskapets medlemmer og innbudte gjester hjertelig velkommen til det første representantskapsmøte etter Kongressen i mai 1985.

– Vi håper at vi får et like godt samarbeid med Representantskapet som vi har hatt tidligere, og at vi kan få dette organet til å fungere slik det alltid har gjort, nemlig som et meget viktig organ innenfor fagbevegelsen.

Tor Halvorsen refererte følgende forslag til

SAKLISTE:

1. **Suppleringsvalg til Sekretariatet.**
2. **Ansettelse av distriktssekretærer:**
 - For Buskerud fylke.
 - For Vestfold fylke.
3. **Hovedavtalen med N.A.F.**
4. **Tariffrevisjonen 1986.**

VEDTAK: Forslaget til sakliste ble enstemmig godkjent.

Tor Halvorsen refererte forslaget til

FORRETNINGSORDEN

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige. Meddelelser til pressen skjer kun ved LOs presse- og informasjonskontor.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedrag begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsordenen gis ordet bare 1 gang og høyst 1 minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag innleveres skriftlig og undertegnet med vedkommendes navn. Intet nytt forslag kan tas opp etter at det er besluttet satt strek med de inntegnede talere. Forslag som ingen forbindelse har med de på dagsordenen oppsatte saker, kan ikke behandles.

4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt de fattede beslutninger. Protokollen oppleses ved hvert møtes begynnelse, og for siste møte ved dets avslutning.

Tor Halvorsen opplyste at når det gjelder siste setning i punkt 5, har det vært vanlig at Sekretariatet har fått fullmakt til å godkjenne den endelige protokollen fra representantskapsmøtet.

VEDTAK: Forslaget til forretningsorden ble enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 1:

SUPPLERINGSVALG TIL SEKRETARIATET.

Torger Oxholm sluttet som leder av Norsk Kommuneforbund 19. november 1985.

Liv S. Nilsson overtok som leder fra samme dato.

Det vises til LOs vedtekter § 10.4, første ledd.

Sekretariatets innstilling: Liv S. Nilsson overtar Torger Oxholms faste plass i Sekretariatet.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 2:

ANSETTELSE AV DISTRIKTSSEKRETÆRER:

Distriktssekretær i Buskerud fylke

Tor Halvorsen opplyste at Roar Løver, som har vært ansatt på LOs distriktskontor for Vestfold i Tønsberg, har søkt seg overført til den ledige stillingen som distriktssekretær for Buskerud.

Innstilling: Sekretariatet innstiller på at *Roar Løver*, født 30/12-1931, ansettes i stillingen som distriktssekretær i Buskerud fylke.

VEDTAK: Enstemmig godkjent.

Distriktssekretær i Vestfold fylke.

I forbindelse med Roar Løvers overflytting, ble stillingen som

distriktssekretær for Vestfold fylke ledig, og LOs informasjonssjef, Richard Trælnes, har søkt denne stillingen.

Innstilling: Sekretariatet innstiller på at *Richard Trælnes*, født 15/8-1932, ansettes i stillingen som distriktssekretær i Vestfold fylke.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 3:

HOVEDAVTALEN MELLOM LO OG N.A.F.

LOs nestleder, *Leif Haraldseth*, holdt følgende innledningsforedrag under dette punktet på saklista:

– Også ved denne revisjonen hadde LO en rekke krav til endringer i Hovedavtalen. Kravene var bygget på de innkomne forslag til Kongressen og på de krav som LO senere har mottatt fra forbundene.

En rekke av kravene har vi reist også tidligere, uten å få gjennomslag. Det gjaldt bl.a. kravene om rett til tillitsmenn til spesielle oppgaver utover det antall som er fastsatt i skalaen til § 4, bedre konserntillitsmannssystem i del A, økt permisjonsrett i forbindelse med kurser o.l., utvidet møterett i arbeidstida, overtidsbetaling for tillitsmannsarbeide på fritid, krav om at uorganiserte må gå først ved innskrenkninger, og en styrking av ansiennitetsbestemmelsene.

I tillegg til disse kravene, fremmet LO krav om økt medbestemmelse etter § 9. Kravene var dels basert på Brubakken-komiteens enstemmige innstilling, og omfattet også krav om økt medinnflytelse i ulike fora hvor avgjørelser tas. f.eks. i produksjonsmøter, salgsmøter, administrasjonsmøter, bedriftsplanleggingsmøter o.s.v., og det ble fremmet krav om lokale avtaler for slik medinnflytelse.

LO reiste dessuten krav om bedre regler med hensyn til sammenlutninger og oppsplittinger av selskaper, og regler om informasjon i forbindelse med aksjeoverdragelser.

Vi reiste også krav om vesentlig sterkere bestemmelser i permitteringsreglene. Både med hensyn til vilkårene for å permittere, varslingsreglene og når det gjaldt permitteringenenes varighet.

Når det gjaldt § 18 og 19 ble det reist krav i forbindelse med at offentlig virksomhet overtas av private, samt krav om etterbetaling i forbindelse med nyetablering av avtale.

LO reiste videre krav om styrking av teknologiavtalen og likestillingsavtalen, og til en samordning av Hovedavtalen for bygg- og anleggsgagnene.

I tillegg til dette, sto vi overfor bankenes gebyrutspill, som ble lagt opp uten hensyn til den forestående revisjon av Hovedavtalen.

N.A.F. hadde også en rekke krav. De gikk stort sett ut på å begrense oppnådde rettigheter. Dette gjaldt i særlig grad i Teknologiavtalen, men også i Hovedavtalens del A. Bl.a. når det gjaldt beregningsmåten som grunnlag for antall tillitsvalgte, – noe som formodentlig har sammenheng med at N.A.F. har forært YS en Hovedavtale.

Videre krevet N.A.F. at tillitsvalgte som hadde deltatt i ulovlige aksjoner i egen bedrift skulle fratres etter ensidig krav fra N.A.F., og de krevet også en slik regel for tillitsvalgte som oppfordrer til ulovlige aksjoner i andre bedrifter.

Når det gjaldt permitteringsreglene, krevde N.A.F. at varsel bare skulle kunne gis ved oppslag, og at reglene om dobbeltbetaling ved oppsigelse av permitterte som har annet arbeid skulle sløyfes.

I forhold til de omfattende krav som ble stilt, kan man ikke si at forhandlingsresultatet innebærer de store endringer av Hovedavtalen. Det er redegjort for hovedpunktene i det notatet som er utsendt til Representantskapets medlemmer. Endringene i detalj fremgår av forhandlingsprotokollen og den endelige avtaletekst som fulgte med ved denne utsendelsen.

Når det gjelder medbestemmelse, er våre viktigste fremganger oppnådd i forbindelse med Brubakken-komiteén, og det er derfor gjennomføringen av disse endringer i Stortinget som det er viktig å følge opp. La meg da opplyse at Statsministeren allerede har svart på organisasjonenes henvendelse på en positiv måte, og vi får derfor håpe at saken kan komme opp i Stortinget så fort som mulig.

I selve Hovedavtalen har vi med basis i Brubakken-komiteén også fått markert nødvendigheten av medinnflytelse i den daglige beslutningsprosess, og det er lagt til rette for å opprette lokale avtaler. Vi håper dette skal kunne gi de tillitsvalgte et bedre arbeidsredskap på dette område.

Når det gjelder gebyrsaken, er det vel alminnelig kjent at hovedorganisasjonene har lagt seg på at sjekker på kr. 400,- og over, og også kontantuttak, skal være gebyrfrie.

Problemet under forhandlingene var selvfølgelig at den reelle motpart, nemlig bankene, ikke er direkte part i avtalen. Den løsning organisasjonene har lagt seg på er likevel basert på at vi under forhandlingene hadde visse kontakter til bankverdenen, og vi håper derfor at bankene vil innrette seg i forhold til dette.

Når det gjelder bestemmelsene om tillitsvalgte er det kun oppnådd beskjedne endringer. Jeg vil likevel peke på den protokoll som er inngått om å utrede nærmere spørsmålet om tillitsmanns-systemet i konserner. Protokollen skulle kunne gi et godt grunnlag for en fremtidig løsning på dette område, som gjør at Hovedavtalen også på dette felt vil følge med i utviklingen.

Det viktigste tvistepunktet når det gjaldt permitteringer var spørsmålet om å benytte såkalte betingede varsler i forbindelse med vanlige permitteringer, og ikke bare i forbindelse med konflikt. Arbeidsretten fastslo umiddelbart før forhandlingene startet at betinget varsel bare kan gis i forbindelse med konflikt, og dette er også situasjonen etter at forhandlingene er avsluttet. Jeg vil understreke at betingede permitteringsvarsler ikke er i strid med Arbeidsrettens kjennelse.

Ellers oppnådde vi en betydelig innstramning når det gjaldt kravet til fortløpende vurdering av permitteringers varighet. Som følge av dette har vi også akseptert å sløyfe reglene om dobbelt betaling når en permittert arbeider som har tiltrådt annet nytt arbeid mottar oppsigelse.

Når det gjelder likestillingsavtalen fikk vi gjennom vårt viktigste krav, nemlig at tvister om forståelse av rammeavtalen skal kunne innbringes for Arbeidsretten. Organisasjonenes ansvar om aktiv medvirkning til likestilling er forsterket, og det er også her nå gitt anvisning på opprettelse av lokale avtaler som dog ikke kan innbringes for Arbeidsretten.

Teknologiavtalen er til dels omarbeidet, og innholdsmessig noe forbedret.

Endelig fikk vi aksept for en viss samordning av innholdet når det gjaldt Hovedavtalen for bygg- og anleggsgagnene på de områder det ikke er naturlig med forskjeller.

Når det gjaldt N.A.F.'s krav for øvrig var vi ikke særlig imøtekommende.

Kravet om å endre beregningsmåten for antall tillitsvalgte ble avvist. Likeledes kravet om at N.A.F. ensidig skulle kunne kreve fjernet tillitsvalgte som har medvirket til ulovlig konflikt. Derimot aksepterte vi at det skulle fremgå av avtalen at medvirkning og tilskynding til ulovlig konflikt er grovt brudd på Hovedavtalen. Dette er allerede gjeldende rett, og det eneste nye er her at dersom tillitsvalgt eller representant for arbeidsgiveren må fratres, er det innført en karantenetid på 2 år. N.A.F.'s krav om at ansvaret også skulle utvides til forhold i andre bedrifter ble avvist.

Videre avviste vi N.A.F.'s krav om at permittering skal kunne varsles ved oppslag. Når det gjaldt Teknologiavtalen har N.A.F.

heller ikke der nådd frem med sine bestrebelser på å redusere avtalens verdi. På mange måter ga Hovedavtaleforhandlingene denne gang et klart bilde av at vesentlige endringsforslag fra vår side innebærer til dels betydelige innskrenkninger i bedriftenes styringsrett. Det er derfor etterhvert vanskeligere og vanskeligere å nå fram med stadig nye krav, noe som også vises ved at en rekke vesentlige forbedringer i arbeidstakernes posisjon søkes løst gjennom lovforslag. Dette gjelder i særlig grad forslag til medbestemmelse.

I denne sammenheng må det også nevnes at dersom man ved Hovedavtaleforhandlingene ikke kommer fram, vil det heller ikke kunne iverksettes arbeidskamp umiddelbart, idet Hovedavtalen er første del i alle gjeldende tariffavtaler, og derfor vil gjelde fram til neste tariffrevisjon.

Selv om det derfor kan synes vanskeligere å oppnå omfattende endringer i Hovedavtalen, er det likevel riktig å sørge for at Hovedavtalen også i framtida fornyes i pakt med samfunnsutviklingen.

La meg avslutningsvis nevne at endringene i Hovedavtalen forutsettes gjort gjeldende fra 1. mars og fram til 31. desember 1989. Det er igangsatt arbeid med en teknisk revisjon, og resultatet av denne vil bli lagt fram for Sekretariatet til godkjenning.

Vi tar altså sikte på å utgi avtalen i revidert skikkelse og med kommentarer til de enkelte bestemmelser, slik vi tidligere har gjort. Det er vår hensikt å utgi Hovedavtalen i en mer pedagogisk riktig form, slik at avtalen kan gjøres mere kjent enn den har vært i de siste årene.

PROTOKOLL

År 1985, den 22. oktober og 11., 12., 13., 14. og 15. november og 19. november og 3. desember ble det ført forhandlinger mellom Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening om revisjon av hovedavtalen

Til stede i ett eller flere av møtene:

For Landsorganisasjonen i Norge:

Tor Halvorsen, Leif Haraldseth, Svein-Erik Oxholm, Liv Buck, Ole Knapp, Yngve Hågensen, Jan Kr. Balstad, Esther Kostøl, Evy Boverud Pedersen, Rolf Hauge, Einar Hysvær, Trygve Johnsen, Herman Lund, Kjell Martinsen, Torger Oxholm, Anton Solheim, Birger Blomkvist, Kjell Christoffersen, Einar Engseth, Gunnar Grimnes, Kåre Hansen, Roar Helgesen, Hugo Hogstad, Walter Kolstad, Finn Nilsen, Erling Oen, Harald Øveraas, Magne Brekstad,

Anders B. Rodal, Tor Andersen, Rune Gerhardsen, Steinar Halvorsen, Gunnar J. Hansen, Richard Trælnes, Juul Bjerke, Ingeborg M. Borgerud, Bjørn Kolby, Ragnhild M. Hagen, Harry O. Hansen.

For Norsk Arbeidsgiverforening:

Pål Kraby, Alfred S. Hauge, Kaspar K. Kielland, Terje S. Backe, Per Samsom, Tor Kaada, Syver Hagen, Jens-Halvar Bratz, Tore Castberg, Lars Chr. Berge, Gunnar Flaata, Kjell I. Grue, Arne Jacobsen, Asbjørn Lien, Dagfinn Løvland, Odd Moseby, Vidar Lindefjeld, Erik Aagaard, Ole E. Paulsen, Brit Opjordsmoen, Odd Teien, Halvor Ø. Vaage, Kjell B. Einarsen, Per H. Lorentzen, Tor Rynning Nielsen, Joachim Rønneberg, Jacob Skau-Jacobsen, Wilh. A. Andersen, Ole Steen, Even Løchen, Ivar Stavik, Svein Abrahamsen, Olav Weyergang-Nielsen.

Forhandlingene førte til enighet om følgende:

I. Det foretas endringer og tilføyelser i Hovedavtalen med tilleggsavtalen slik det fremgår av *vedlegg 1* til denne protokoll. Tilleggsavtale I er helt omformulert og derfor ikke understreket. For øvrig er endringene understreket.

II. Følgende vedlagte dokumenter inngår i protokollen:

- 1) *Vedlegg 2*: Brev av 14. november 1985 fra N.A.F. til LO med LO's påtegning av 18. november 1985 – ad Hovedavtalens § 1.
- 2) *Vedlegg 3*: Utdrag av forhandlingsprotokoll av 14.11.1985 vedrørende § 4 og § 6.
- 3) *Vedlegg 4*: Protokoll mellom LO og N.A.F. av 3. desember 1985 vedrørende fortolkning av Hovedavtalens §§ 18 og 19.
- 4) *Vedlegg 5*: Dokument av 14.11. om mandat for et utvalg som LO og N.A.F. er enige om å nedsette med sikte på å omarbeide kapittel IX.
- 5) *Vedlegg 6*: Dokument av 14.11.1985 vedrørende kontingenttrekk, Gegyr § 24.
- 6) *Vedlegg 7*: Brev av 14. november 1985 fra Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening til Den norske Bankforening og til Sparebankforeningen i Norge, vedrørende Hovedavtalens § 24. Lønnskonti – fornuftig bruk av sjekk.
- 7) *Vedlegg 8*: Brev av 18. november 1985 fra Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening til Statsminister Kåre Willoch, vedrørende gjennomføringen av NOU 1985: 1 – Videreutvikling av bedriftsdemokratiet.

- 8) *Vedlegg 9*: Dokument datert 14. november 1985 kl. 22.40, vedrørende gravides arbeid ved skjermterminaler.
- 9) *Vedlegg 10*: Brev fra N.A.F. til LO av 3.12.85 vedrørende rammeavtalen om likestilling mellom kvinner og menn i arbeidslivet.
- 10) *Vedlegg 11*: Dokument av 15.11.1985 kl. 00.05 vedrørende Hovedavtalen for Bygg og Anlegg.

Forhandlingsresultatet vedtas med forbehold om endelig godkjenning i LO's representantskap og N.A.F.'s centralstyre. Fram til 1.3.86 praktiseres den tidligere hovedavtale.

Oslo, 10. desember 1985

Tor Halvorsen (sign.)

Pål Kraby (sign.)

På vegne av Sekretariatet ble følgende forslag lagt fram for Representantskapet:

«REPRESENTANTSKAPSMØTET 14. JANUAR 1986. DAGSORDENS PKT. 3. HOVEDAVTALEREVISJONEN LO/N.A.F. 1985.

Forhandlingene ble sluttført 15.11.85 på Lillehammer, dog slik at tilleggsavtale VII om økt utdanning og permisjon samt protokollasjonen om Hovedavtalens kap. IX vedrørende § 18, ble ferdiggjort umiddelbart etter.

Det er forutsatt at forhandlingsresultatet skal legges frem for endelig godkjenning i LO's representantskap og N.A.F.'s centralstyre.

Avtalen vil eventuelt tre i kraft med virkning fra 1. mars 1986, og gjelde til 31. desember 1989.

Arbeidet med teknisk revisjon pågår, og det er forutsetningen å utgi kommentarutgave når avtalen trykkes.

Hovedpunktene i forhandlingsresultatet er som følger:

I. *Medbestemmelse.*

Viktige endringer er trukket opp i Brubakken-komiteens innstilling. Eksempelvis nevnes at representasjonsretten i aksjeselskapers styrer foreslås å gjelde i selskaper med over 30 ansatte, mens det i dag gjelder i selskaper med over 50 ansatte.

Som resultat av Hovedavtaleforhandlingene har LO/N.A.F. i et felles brev til statsministeren bedt om at Brubakken-komiteens innstilling kommer til behandling i Stortinget allerede i vårsesjonen og at endringene gjøres gjeldende fra neste årsskifte.

Når det gjelder børsvirksomheten er en del av LO's synspunkter tatt opp i utkastet til ny børslov. I Hovedavtalens § 9 er dette fulgt nærmere opp bl.a. ved at informasjonsplikten nå utvides til å omfatte aksjeovertakelse på mer enn 10%, eller dersom overtakelsen gir kjøperen mer enn 1/3 representasjon i selskapet.

§ 9 markerer nå også sterkere nødvendigheten av medinnflytelse som basis for bedriftens utvikling, og hovedorganisasjonene anbefaler partene på den enkelte bedrift å inngå nærmere avtale om praktiske former for medbestemmelse.

Tilleggsavtale I om utvikling av bedriftens arbeidsorganisasjon har gjennomgått en tilsvarende modernisering, og det er gjort et par mindre endringer i Hovedavtalens del B.

II. *Gebyr, lønn over bank.*

Selve ordlyden i § 24 er uendret, men organisasjonene har lagt seg på at alle sjekker pålydende kr. 400, – eller over, skal være gebyrfrie, og at også kontantuttak skal være gebyrfrie.

LO/N.A.F. har under forhandlingene hatt kontakt med flere av de store forretningsbankene og Sparebankforeningen, og vi håper disse vil innrette seg etter hovedorganisasjonenes opplegg, slik at fornuftig bruk av sjekk og vanlige kontantuttak vil være gebyrfrie.

III. *Bestemmelsene om tillitsvalgte, om permitteringer, om § 18, og om uorganiserte.*

Når det gjelder bestemmelsene om tillitsvalgte er det gjort visse endringer. Det er bl.a. åpnet adgang for at også tillitsvalgte med spesielle oppgaver skal ha uhindret adgang til bedriftens forskjellige avdelinger, og det er klargjort at også disse tillitsvalgte skal ha den nødvendige tid til å utføre sine verv.

Når det gjelder permitteringsreglene kan det innledningsvis fastslås at det ikke er adgang til å benytte betingede permitteringsvarsler i forbindelse med innskrenkninger. Det har oppstått tvist om dette i Hovedavtaleperioden, men spørsmålet er nå avklart i LO's favør og vil også gjelde i kommende avtaleperiode.

Det er ellers inntatt bestemmelser i § 14 om at permitteringer nå skal drøftes med de tillitsvalgte minst annenhver måned. Det understrekes at permitteringer skal være av forbigående varighet og at det derfor fortløpende må vurderes om det fortsatt foreligger saklig grunn for permitteringer eller om det er naturlig å gjennomføre oppsigelser.

Som følge av disse forbedringer har en tatt ut reglene om dobbelt betaling i de tilfeller arbeidstaker, etter oppsigelse fra arbeidsgiver, fratrer uten å arbeide i oppsigelsestiden.

Det er nå i § 18 fastslått at lønnsatser skal etterbetales fra den dag krav ble skriftlig fremsatt i forbindelse med tvist om opprettelse av tariffavtale. Forøvrig reiser §§ 18 og 19 en rekke kompliserte spørsmål, og partene er derfor enige om å nedsette et eget utvalg til å vurdere dette nærmere i perioden.

Når det gjelder de uorganiserte fikk LO heller ikke denne gang gjennomslag for sitt krav om at uorganiserte må fratres først i forbindelse med innskrenkninger. N.A.F. er helt fastlåst på dette punkt og henviser bl.a. til den frie organisasjonsrett.

IV. Tilleggsavtalene om teknologi og likestilling.

Det er ellers gjort viktige endringer i rammeavtalen om datamaskinbaserte systemer og teknologisk utvikling. Denne avtale vil derfor fortsatt være ledende i sitt slag i verden.

Når det gjelder rammeavtalen om likestilling fikk LO gjennomslag for sitt hovedkrav om at tvister skal undergis ordinær behandling og således i siste instans kunne avgjøres i Arbeidsretten.

Avtalen forsterker også hovedorganisasjonenes aktive medvirkningsansvar og det er gitt nærmere regler når det gjelder opprettelse av lokale avtaler. Slike lokale avtaler kan imidlertid ikke innbringes for Arbeidsretten.

Forøvrig er alle tilleggsavtaler flyttet over fra del B til del C, noe som understreker tariffpartenes rolle i avtalene.

Forhandlingsprotokoll med vedlegg 1 – 11 følger som bilag.

Forhandlingsresultatet ble behandlet i Sekretariatet 16.12.85. Et enstemmig Sekretariat innbyr Representantskapet til å gjøre slikt vedtak:

«Forhandlingsresultatet godkjennes».

Tor Halvorsen takket Leif Haraldseth for hans orientering, og ga ordet fritt til debatt.

DEBATTEN

Harald Thomassen, Norsk Sosionomforbund: – Jeg vil ta opp ett punkt i Hovedavtalen, nemlig § 10 på side 25, og den merknaden som der er tatt inn. Haraldseth sa at dette var en naturlig følge av gjeldende rett, og det er sikkert tilfelle. Mitt poeng er, at nå har man levd med fredsplikten siden en fikk den første hovedavtalen, og den angjeldende merknaden har det såvidt meg bekjent ikke vært nødvendig å ha med i avtalen tidligere. Det har foregått en langsom utvikling i denne saken. I Hovedavtalen av 1982 fikk man bl.a. inn en ny bestemmelse om at tillitsvalgte ikke kunne fratres sine verv under ulovlige konflikter, – § 6, punkt 4. Dengang reiste NOSOs representant et forslag om at Hovedavtalen ikke skulle godkjennes på bakgrunn av dét punktet, og at LO måtte oppta nye forhandlinger og kreve at utkastets § 6, punkt 4, siste setning gikk ut. Hans forslag fikk ikke flertall.

– Selv om dette kanskje er gjeldende rett, synes jeg det er en ganske grov merknad å få inn i avtalen. Hittil har det stått i avtalen at Arbeidsretten skal avgjøre saken, og slik synes jeg det fortsatt skal være.

– Jeg tillater meg derfor å fremme samme forslag som NOSOs representant fremmet i 1982:

«Forslag til ny Hovedavtale av 1985 mellom LO og N.A.F. godkjennes ikke.

LO må ta opp nye forhandlinger og kreve merknaden til § 10 tatt ut.»

Annar Lille-Mæhlum, Oslo fylke, hadde ingen kommentarer til prinsippene i Hovedavtalen, men syntes at språkførselen med hell kunne vært annerledes, ikke minst med tanke på at avtalen nå skal markedsføres ute. – Jeg håper dette kan bli lagt vekt på i forbindelse med samarbeidet med AOF for å få en språkdrakt man kan markedsføre.

Leif Haraldseth fikk ordet til kommentarer, og sa: – Vi gjorde et forsøk på å bli kvitt den omtalte merknaden under forhandlingene, men nådde altså ikke fram. Jeg vil imidlertid understreke at alle våre egne jurister overfor oss som forhandlere har presisert at merknaden er den samme som gjeldende rett. Slik at selv om vi gjerne ville bli kvitt merknaden av praktiske årsaker, så har den ingen spesiell betydning i en eventuell konfliktsituasjon. Vi fant derfor å kunne akseptere forslaget som foreligger, alt tatt i betraktning.

VOTERING:

Tor Halvorsen: – Det foreligger da to forslag – *Forhandlingsresultatet, med Sekretariatets enstemmige anbefaling, samt forslaget som er fremmet av Harald Thomassen, Norsk Sosionomforbund, med følgende ordlyd:*

«Forslag til ny Hovedavtale av 1985 mellom LO og N.A.F. godkjennes ikke.

LO må ta opp nye forhandlinger og kreve merknaden til § 10 tas ut.»

VEDTAK: Sekretariatets anbefalte forslag ble vedtatt mot 2 stemmer.

Tor Halvorsen ba om Representantskapets godkjenning på at Leif Haraldseth overtok ledelsen av resten av representantskapsmøtet.

Dette ble enstemmig godkjent.

Saklista punkt 4:

TARIFFREVISJONEN 1986.

Dirigenten ga ordet til LOs leder, *Tor Halvorsen*, som holdt følgende innledningsforedrag:

– Arbeidet for bedre og jevnere levekår må føres på mange områder. På LOs kongress i mai i fjor brukte vi mye tid på å diskutere hvordan vi gjennom sosiale reformer og forbedringer kan gjøre dette samfunnet bedre og tryggere for vanlige lønnstakere. Denne behandlingen munnet ut i LOs handlingsprogram, som er en forpliktende handlingsplan for fagbevegelsens arbeid i denne kongressperioden.

Et hovedsyn i handlingsprogrammet er at vi fortsatt skal sikre våre medlemmers kjøpekraft, og sikre at lønnstakerne får sin andel av den økonomiske framgang vårt samfunn kan oppnå. I denne sammenheng har programmet også en viktig presisering, nemlig at vi i framtida i større grad må ta ut vår økonomiske framgang også på andre måter enn gjennom økte personlige inntekter. Særlig kom arbeidstids-spørsmålene til å stå sentralt på Kongressen. Vi har klare forpliktelser både til å sette ned pensjonsalderen, og til å gjøre den fleksibel, til å forlenge ferien og til å redusere den daglige arbeidstid.

Omsorg er et annet stikkord for viktige deler av vårt handlingsprogram. Omsorgen for våre eldre kom klart fram gjennom vedtak, både om nedsatt pensjonsalder, men også gjennom krav om bedre økonomiske vilkår for våre trygdede og krav om sterkere utbygging av eldreomsorgen, både i hjemmet og på institusjoner. Omsorg for barna kommer fram gjennom sterke krav om økt utbygging av barnehager til rimelige priser, og gjennom krav om fødsels- og omsorgspermisjoner, som både kan gi barna trygge og harmoniske omgivelser, og å sette unge familier i stand til å kombinere arbeid og småbarnsomsorg uten å slite livet av seg.

Dette var bare noen smakebiter fra LOs handlingsprogram. Jeg skal ikke gå videre i detaljer her, bare slå fast at LO-kongressen påla oss sterke forpliktelser til et vidt engasjement, og ikke minst til å se fagbevegelsens arbeid i *sammenheng*. Derfor understreker da også handlingsprogrammet at resultatene må oppnås både gjennom fagbevegelsens eget arbeid og engasjement innenfor de muligheter avtaleverk og forhandlinger gir oss, og gjennom effektive og systematiske krav og påvirkninger i samfunnet for øvrig.

Feltet «arbeidstid» er et godt eksempel på dette. Den femte ferieuken er vedtatt av Stortinget, men gjennomføringen er satt til side av Regjeringen. Det krever press på Regjeringen. Nedsatt og fleksibel pensjonsalder må oppnås gjennom lov-vedtak i Stortinget.

Kravet om lik arbeidstid gjennom nedsettelse til 37 ½ time reiser vi selv gjennom forhandlinger med våre motparter. Vi må altså følge flere strategier i vårt arbeid for å sikre bedre levekår, og framfor alt vil sammenhengen og systematikken i vårt arbeid avgjøre hvor langt vi vil komme i tiden fremover.

I dag er vi samlet først og fremst for å drøfte hva vi kan oppnå gjennom årets tariffoppgjør, og hvordan vi skal gjennomføre dette oppgjøret. Tariffoppgjørene er, når alt kommer til alt, det viktigste instrument fagbevegelsen rår over når vi skal forbedre våre medlemmers økonomiske og sosiale vilkår og påvirke fordelingen av goder og byrder i samfunnet. Men tariffoppgjørenes betydning rekker langt videre enn dette. En rekke andre forhold knyttet til sysselsetting, til produksjon og til bestemmelsen av priser og inntekter i samfunnet blir påvirket av tariffoppgjørenes resultat. Derfor er tariffoppgjørene omfattet med så stor interesse i vårt samfunn, og derfor må tariffoppgjør alltid gjennomdrøftes og forberedes så grundig på forhånd.

Det er mange som vil ha meninger om oppgjørene – både om deres form, deres gjennomføring og det endelige resultat. Det gjelder ikke bare våre egne medlemmer og vår ærede motpart. Også en rekke såkalte nøytrale iakttakere ser det som sin oppgave å komme

med gode råd om hvordan fagbevegelsen bør vise ansvarlighet til beste for norsk økonomi og bedriftenes konkurransevne. Dette er vi vant til å høre foran hvert eneste tariffoppgjør. Langt mer betenkelig blir det imidlertid når også landets regjering og statsminister går ut med tydelige, men helt urealistiske formaninger om hva som bør bli oppgjørets resultat. Det kan vi bare oppfatte som en utidig innblanding og i virkeligheten som en stillingtagen fra Regjeringens side som betyr at den spiller på lag med motparten. Slikt vanskeliggjør et tariffoppgjør, og stimulerer ikke til såkalt inntektspolitisk samarbeid.

Det er ikke noe behov for å be fagbevegelsen å vise ansvar. Ansvarlighet under oppgjørene er en holdning som alltid har preget norsk fagbevegelse, og slik vil det være også denne gang. Vi former krav ut fra en mest mulig realistisk oppfatning av den økonomiske virkelighet, og ut fra hensynet til hva som er våre medlemmers interesser. I denne prosessen er det mange viktige hensyn som teller med. Ikke minst gjelder det hensynet til sysselsettingen og til velstandsutviklingen sett under ett. Når statsministeren er så bekymret for vår ansvarlighet, og føler seg kallet til å mane til besinnelse, kan det være naturlig å minne om Regjeringens eget ansvar. Det siste året har vist oss en økonomi som nærmest er ute av styring og der spesielle grupper høster enorme spekulasjonsgevinster. Det skalles og valtes med bedrifter og arbeidsplasser som aldri før. Selv om ledighetsstatistikken er blitt hyggeligere, er det fortsatt høy arbeidsløshet i mange strøk av landet. Og mens det private luksusforbruk vokser over alle grenser, forsømmes sentrale oppgaver i vårt velferdssamfunn. Regjeringen slåss i blinde mot bankene som nå øker sine utlån både to og tre ganger mer enn Regjeringen hadde tenkt.

På næringspolitikken område burde også denne regjeringen føle et stort ansvar. Vi ligger etter nesten alle andre land i innsatsen på forskning og utviklingsarbeid. Først i det aller siste er investeringene i industrien kommet opp på det nivå vi hadde i 1981.

Vi i fagbevegelsen skal nok ta vårt ansvar. Men vårt ansvar kan aldri gå så langt at vi kan rette opp de svakheter som skyldes en feilslått økonomisk politikk innenfor Regjeringens eget ansvarsområde.

Foran dette oppgjøret er vi i den situasjon at vi har bak oss en grundigere drøfting av tariffpolitikken enn tilfellet ofte er. LO-kongressen, og ikke minst forberedelsene til den, ga oss anledning til en gjennomgang av de hovedprioriteringer vi skal legge til grunn i tariffoppgjørene i åra framover. Som vanlig, var det blant våre medlemmer og representanter stor interesse og betydelig engasje-

ment i disse viktige spørsmål. Og vi har derfor den styrke som ligger i at våre krav er forankret i en bred demokratisk saksbehandling med sterk oppslutning fra medlemmenes side. De hovedprioriteringer som er nedfelt i Kongressens vedtak og i LOs handlingsprogram for perioden 1985-89 kan kort oppsummeres slik:

- medlemmenes materielle og sosiale standard må videreutvikles
- prinsippet om solidaritet i inntektsutviklingen må både gjelde LO-medlemmer og forholdet til andre grupper
- gjennomføring av lik arbeidsuke på basis av en normalarbeidsuke på 37,5 timer.

- Når vi skal stille krav foran en ny tariffperiode, er det naturlig og nødvendig å vurdere de krav vi stilte og de resultater vi nådde i den perioden vi nå har bak oss. Som vi husker, ble oppgjøret i 1984 gjennomført som et forbundsvist oppgjør. Ett av de hovedkravene som alle forbund stilte var kravet om opprettholdelse av kjøpekraften i forhold til 1983-års nivå. Det ble dessuten stilt krav om lik arbeidstid basert på 37,5 timers normalarbeidsuke og opprettholdelse av garantiordningen kombinert med en avvikling av Lavlønsfondet.

Vi nådde ikke fram med kravet om lik arbeidstid og avvikling av Lavlønsfondet, men vi fikk på begge disse punkter protokolltilførsler som peker framover mot vårens oppgjør, og som jeg skal komme nærmere tilbake til. Og den viktigste seiren i 1984 var vel at vi opprettholdt garantiordningen.

Kjøpekraftsutviklingen i den private sektor i 1984 ble noe gunstigere enn vi hadde forutsatt. For industriarbeidere i gjennomsnitt regnes det nå med en forbedring på 1,6 - 1,8 prosent. I den offentlige sektor fikk vi imidlertid en konflikt som resulterte i tvungen lønnsnemnd, og her ble resultatet ytterst svakt - et sted mellom 0 og 0,5 prosent forbedring for store grupper. Det utviklet seg således i 1984 et klart etterslep i den offentlige sektor.

I mellomoppgjøret for 1985 ble det ikke krevet generelle tillegg i LO/N.A.F.-oppgjøret. Forholdene ga på det tidspunktet ikke grunnlag for det. Hovedvekten ble lagt på å få til merkbare forbedringer i grunnlaget for Opplysnings- og utviklingsfondet og i Sluttvederlagsordningen. Dessuten ble det krevet spesielle tillegg for grupper som var blitt hengende etter i lønnsutviklingen. Stort sett lyktes vi å få fullt gjennomslag for de krav LO stilte ved oppgjøret våren 1985. Utviklingen i ettertid har også vist et relativt gunstig forløp. Tallene fra Det tekniske Beregningsutvalget viser at det kan ventes en kjøpekraftforbedring i gjennomsnitt på opp

mot 2 prosent i 1985 for industriarbeidere. Selv om statistikken ennå er ufullstendig, tyder tallene på at det fortsatt er i den offentlige sektor vi finner de største problemene. Etterslepene som var tydelige i 1984, har også gjort seg gjeldende i 1985.

Om vi ser bort fra problemene i den offentlige sektor, har vi grunn til å være rimelig godt fornøyd med kjøpekraftutviklingen i perioden for arbeidere innenfor LO/N.A.F.-området. For industriarbeidere er forbedringen i kjøpekraft i de siste to år i overkant av 3,5 prosent. Dette er mer enn vi egentlig hadde regnet med. Og forbedringene er innenfor vårt område forholdsvis jevnt fordelt. På den annen side finnes det ingen rimelig grunn til å kritisere oss for denne utvikling. Landets produksjon har tross alt økt ganske betydelig i disse to årene. Ser vi på fastlands-Norge, har bruttonasjonalproduktet i perioden økt med noe over 6,5 prosent. Selv om det er blitt flere sysselsatte å dele på, har det vært en klar reell produktivitetsforbedring i norsk fastlandsøkonomi, og det er naturligvis ikke mer enn rimelig at lønnstakerne får sin del av en slik utvikling.

Fra Regjeringens side blir vi kritisert for at industriens konkurransevne har blitt svekket med 2,5 prosent i 1984 og 0,5 prosent i 1985 til tross for to kronenedskrivninger i 1984, hver på rundt 2 prosent. Jeg kan ikke godta at ansvaret for dette skyves over på lønnsutviklingen. Tvert om er det grunn til å trekke fram Regjeringens svake prispolitikk, den passive næringspolitikken og manglende styring av økonomien, særlig i 1985, som de sentrale årsaksfaktorer. Prisstigningen hos oss har både i 1984 og i 1985 vært sterkere enn hos våre konkurrenter, og dette gapet er nå sterkt økende. Dessuten har produktivitetsøkningen på grunn av svikt i investeringer, forskningsinnsats og langsiktig produktivtetsarbeid generelt, ligget etter det vi finner hos våre konkurrenter. Og hva har ikke den uhemmede kredittutviklingen og spekulasjonsøkonomien i 1985 betydd for tendensen til pris- og kostnadsstigning? Det foreligger ikke tall eller beregninger for dette, men ingen kan vel tro og mene at dette har vært eller vil være uten virkning. Dessuten er det grunn til å understreke at det er ute på bedriftene mye av lønnsutviklingen har kommet. Det må bety at bedriftene mener at konjunkturoppgangen har gitt et rimelig godt grunnlag til å gi tillegg.

– Et markert trekk ved lønnsutviklingen i de senere år er at andre grupper enn våre i den private sektor har kommet langt bedre ut enn oss. De grupper jeg blant annet tenker på er funksjonærer, – særlig ledende funksjonærer i N.A.F.-bedrifter, ansatte i bank, forsikring og forretningsmessig tjenesteyting. Det dreier seg

her om grupper av høytlønte som ikke har vist den samme grad av moderasjon som våre grupper har vist. I betydelig grad har denne utviklingen blitt forsterket av Regjeringens sosialt skjeve skatteopplegg. Mens vi snakker om en kjøpekraftforbedring på rundt 3,5 prosent i perioden for industriarbeidere, er tilsvarende tall 5,0 – 5,5 prosent for ledende funksjonærer med årsinntekter på 250 000 – 300 000 kroner. Og mens årslønnsveksten for industriarbeidere i 1985 foreløpig er beregnet til 7 ¼ prosent, er det tilsvarende tall 8,5 prosent for funksjonærer i N.A.F.-bedrifter, og for ledende funksjonærer hele 8,9%. På bakgrunn av en slik utvikling er det i lengden ikke mulig for våre grupper å avstå fra å kreve reelle forbedringer i sine vilkår, særlig ikke i en situasjon med økonomisk vekst og betydelig utenriksøkonomisk handlefrihet.

Hva er så den økonomiske situasjonen foran dette tariffoppgjøret? Trass i en rekke alvorlige problemer og svakhetstegn, som først og fremst er knyttet til Regjeringens økonomiske politikk, må situasjonen og mulighetene på kort sikt sies å være rimelig gode. Internasjonalt er riktignok konjunkturoppgangen noe svekket, men det ventes fortsatt moderat vekst innenfor OECD-området. I Norge kan det ventes betydelige vekstimpulser, særlig fra investeringsetterspørselen. Situasjonen på arbeidsmarkedet er blitt betydelig lettet, men fortsatt er arbeidsledigheten alt for stor i mange distrikter. Hva som vil skje i 1986 vil i betydelig grad avhenge av Regjeringens egen politikk, men vi vil følge utviklingen nøye og stille krav til Regjeringen om at den ikke slår seg til ro med det nåværende nivå på ledigheten.

Foreløpig er det ingen klare tegn til en forsterkning av prisstigningen, men det er for tidlig å gi noen sikre prognoser om utviklingen framover.

Et åpent, men urovekkende spørsmål i denne sammenheng, er om Regjeringen omsider vil få kontroll over kredittutviklingen. Som kjent er det for noen dager siden tatt i bruk noe sterkere virkemidler overfor kredittinstitusjonenes utlån. Det er gledelig at Regjeringen endelig har innsett at det ikke går an blindt å stole på markedskreftene. Men tiltakene skulle ha kommet for lenge siden. Spørsmålet nå er om de vil være tilstrekkelige til å rette opp en situasjon som alt for lenge har vært ute av kontroll. Det ville være ytterst uheldig om vi skulle få en sterk renteøkning i en situasjon hvor rentenivået i Norge allerede ligger meget høyt internasjonalt sett. En slik utvikling ville kunne bremse også næringslivets produktive investeringer og dermed vekstevnen på kortere og fremfor alt på lengre sikt. Også prispresset vil uvegerlig forsterkes av en rentestigning. Vi synes derfor det er uklokt av Finansministeren at

han har gitt avkall på å bruke det virkemiddel som renteerklæringen var.

I sin salderingsproposisjon til statsbudsjettet for 1986 regner Regjeringen med en vekst på noe over 3 prosent i bruttonasjonalproduktet for fastlandsøkonomien. Bruttoproduktet i industrien ventes å øke med 2,5 prosent. Dette er i og for seg positive tall for utviklingen på kort sikt, som viser at det er grunnlag for reelle forbedringer ved det kommende tariffoppgjør. Vi vil naturligvis som vanlig bli møtt med at det finnes store uløste problemer og usikkerhet i bakgrunnen av dette bildet. Ikke minst blir usikkerheten knyttet til oljevirkosomheten trukket spesielt fram. Men her vet vi at ting går opp og ned. Den sterkere prisstigningen i Norge og den svakere produktivitetsveksten sammenliknet med andre land er grunnproblemer som også vil bli brukt mot oss ved dette tariffoppgjøret.

Men dette er ikke oppgaver partene i arbeidslivet kan løse i et oppgjør. Her står vi overfor problemer som først og fremst må løses gjennom den økonomiske politikk Regjeringen fører. Nøkkelord her er en sterkere og mer aktiv næringspolitisk satsing, som sammen med en mindre skjev fordelingspolitikk kan danne grunnlag for et bedre inntektpolitisk samarbeid. Også en bedre styring av kredittpolitikken som kan fremme produktive investeringer og motvirke spekulasjonsøkonomien slik vi i dag opplever den, er et sentralt krav fra fagbevegelsen. Erfaringer med denne Regjeringen gir oss dessverre liten grunn til optimisme på dette området. Men vi godtar ikke at svikt på disse områder skal skyves over som et ansvar for fagbevegelsen.

Hvilke krav er det så naturlig å stille ved dette oppgjøret på den bakgrunn jeg nå har trukket opp?

For det første ønsker vi ved dette oppgjøret å kreve generelle tillegg som bedrer våre medlemmers standard og sikrer at de ikke på nytt sakker akterut i forhold til andre grupper. Begrunnelsen for at vi stiller et slikt krav er naturligvis den realøkonomiske utvikling vi kan vente og som gir rom for forbedringer. Dessuten vil vi ikke igjen godta at våre grupper sakker akterut i forhold til andre. I tillegg til dette må vi kreve at det blir gitt spesielle tillegg til grupper som i foregående periode har blitt hengende etter i lønnsutviklingen. Jeg har nevnt grupper i den offentlige sektor, og det gjelder også grupper innenfor den private sektor som ikke er blitt fanget opp av garantiordningen.

Jeg kommer så til to av de krav vi ikke fikk fullt gjennomslag for ved forrige oppgjør, men der det likevel ble lagt en basis for de forhandlinger som nå skal føres. Det gjelder avviklingen av Lav-

lønnfondet og gjennomføringen av lik arbeidstid basert på 37,5 timers normalarbeidsuke. For begge spørsmål har det i tariffperioden vært foretatt utredninger i fellesskap mellom N.A.F. og LO. Disse utredninger ligger nå på bordet, og selv om utredningene i seg selv ikke løser problemene, har de lagt premissene for løsning gjennom de forhandlinger som nå forestår. Det kommer sikkert til å bli harde forhandlinger, men for begge saker dreier det seg om spørsmål som egentlig er overmodne og der vi har sterke og gjentatte krav fra LOs organer om en snarlig løsning. Vi hadde ønsket å få en løsning på disse spørsmål alt for to år siden. Desto sterkere står disse kravene ved vårens tariffoppgjør.

Kravet om at det er bedriftene selv som skal bære sine lønnskostnader, er et prinsipp som bør være grunnleggende. Særlig urimelig er det når vi vet at en stor del av belastningen på Lavlønnfondet kommer fra bedrifter i den offentlige sektor. Når det gjelder selve garantiordningen er den nå blitt et vel innarbeidet element i våre tariffavtaler. Og erfaringer har vist oss at den er helt nødvendig for å sikre en rettferdig og sosialt forsvarlig profil i inntektsutviklingen.

Kravet om likhet i arbeidstid basert på 37,5 timers normalarbeidsuke, er et rettferdskrav som det nå haster med å få gjennomført. Naturligvis vil kravet koste penger. Men utredningen som nå foreligger viser at kostnadene slett ikke er skremmende. Med en fornuftig gjennomføring på de enkelte bedrifter vil en god del av kostnadene kunne tas inn igjen gjennom økt produktivitet. Selv under høyst moderate forutsetninger om produktivitetsforbedringer viser utredningen at kostnadene i gjennomsnitt ikke vil utgjøre mer enn ca. 3,5 prosent. Hvis ordningen gjennomføres fra 1. juli 1986, vil kostnadene bli fordelt med 1 $\frac{3}{4}$ prosent i hvert av årene 1986 og 1987. Tatt i betraktning den produksjonsøkning vi kan vente framover, må dette sies å være relativt beskjedne tall som kan la seg innpasse i et oppgjør med rimelige rammer.

Det knytter seg alltid stor interesse til den oppgjørsform fagbevegelsen velger. For oss er ikke dette noe prinsippsspørsmål, men en sak som må avgjøres fra gang til gang. Det var nokså allmen oppslutning om dette syn på Kongressen. Spørsmålet må bestemmes ut fra de saker vi skal løse og ut fra de holdninger og intensjoner såvel myndighetene som vår ærede motpart representerer. Vår oppgave er å velge den form som alt i alt kan ventes å gi de beste resultater for våre medlemmer. Slik forholdene nå ligger an, har en kommet til at forbundsvise oppgjør er den form som har de beste muligheter for å føre fram.

Det er også den oppgjørsform som lettest gjør det mulig å få ret-

tet på eventuelle skjevheter som er oppstått innenfor de enkelte overenskomstområder. Samtidig som en går inn for at de enkelte forbund reiser krav ut fra de hovedmål jeg har gjort rede for tidligere, er det nødvendig og ønskelig å oppnå størst mulig slagkraft fra fagbevegelsen som helhet. Det kan skje ved at Sekretariatet, som så mange ganger tidligere, sørger for den nødvendige tariffpolitiske styring under oppgjørets gang.

I det vedtaket vi inviterer Representantskapet til å gjøre, sier vi at tariff-perioden bør være 2-årig. Når det er formulert på denne måten, er det for at vi kan komme til å måtte vurdere dette under forhandlingene. Spesielt 1-årig avtaleperiode, men også 3-årig kan bli nødvendig å vurdere.

Men dersom vi kommer fram til et akseptabelt resultat, mener jeg at 2-årig avtale med innebygde forhandlinger for annet avtaleår, er å foretrekke. Viktig er det at vi kommer ut med samme tariffperiode for alle. Her må ikke N.A.F. få anledning til å splitte oss. Dette er særlig viktig å understreke når det er forbundsvist oppgjør. Derfor er det viktig at Representantskapet har en klar og forpliktende holdning på dette punktet.

Skal vi dømme etter de enkelte utspill som allerede er kommet, kan det tyde på at det vil bli et vanskelig og hardt oppgjør. Nå skal vi ikke ta bekymringene for dette på forhånd, fordi slike oppfatninger nesten alltid gjør seg gjeldende foran et oppgjør. Men det som er klart er at fagbevegelsen denne gang reiser krav som er særdeles viktige for oss som organisasjon. Vi vet dessuten at det i norsk økonomi også finnes et solid realøkonomisk grunnlag for kravene. Derfor bør heller ingen være i tvil om at vi er fast bestemt på å sette inn LOs samlede styrke for å få gjennomført disse kravene.

Og da er jeg tilbake der jeg begynte dette foredraget, nemlig i LOs samlede strategi for å skape velferd, rettferdighet og trygghet for lønntakerne i Norge. Det er sterke krefter som nå angriper tryggheten og likheten i det norske samfunnet. Krefter som gjerne ser at markedet får større spillerom og at ulikhetene blir større. Stortingsvalget var riktignok en smekk på fingrene for Høyrebølgen. Men den er ikke død. Fagbevegelsens historiske oppgave er å slå slike bølger tilbake. Handlingsprogrammet gir oss viktige retningslinjer for saker vi skal kjempe fram. Vi er beredt til felles innsats der det kreves av oss.

– La tariff-oppgjøret 1986 blir en viktig styrkeprøve, sa Tor Halvorsen til slutt i sin innledning.

Dirigenten, *Leif Haraldseth*, takket LOs leder, Tor Halvorsen, for innledningen.

Haraldseth henviste til at Representantskapets medlemmer hadde fått utdelt fire dokumenter som bakgrunn for behandlingen av dette punktet på dagsordenen – Rapport nr. 3 fra Det Tekniske Beregningsutvalget – Utredningen om arbeidstida og Lavlønnsutredningen, samt *Sekretariatets forslag til Representantskapets vedtak vedrørende tariffrevisjonen 1986*, som hadde følgende ordlyd:

«SITUASJONEN FORAN TARIFFOPPGJØRET 1986

Hovedprioriteringer

1. Tariffoppgjørene og forbedringer i tariffavtalenes bestemmelser om lønns- og arbeidsvilkår er LOs og forbundenes viktigste verktøy i arbeidet for forbedringer i medlemmenes økonomiske og sosiale standard. Tariffkravene har forankring i en bred demokratisk saksbehandling både i LO og forbundene. Denne gir klart uttrykk for tilslutning til fagbevegelsens bestrebelser for å vedlikeholde solidaritetssamfunnet, sikre forbedringer i levekårene og en rettferdig fordelingspolitikk. Ved opplegget til tariffrevisjonen i 1986 legger således LOs representantskap til grunn de hovedprioriteringer som er nedfelt i LO-kongressens vedtak og LOs handlingsprogram for perioden 1985 – 89:

- medlemmenes materielle og sosiale standard må videreutvikles.
- prinsippet om solidaritet i inntektsutviklingen må både gjelde LO-medlemmer og i forhold til andre grupper.
- en forkortelse i den ukentlige arbeidstid til 37,5 timers normalarbeidsuke.

2. LOs representantskap konstaterer at målsettingene i vesentlig grad krever felles løsninger for hele fagbevegelsen. Hvorledes fagbevegelsen skal utnytte sin felles styrke, må likevel avgjøres ut fra en nærmere vurdering av forhandlingsituasjonen og de motkrefter som gjør seg gjeldende. Den borgerlige regjeringens prioriteringer i forhold til inntektsfordelingen og andre deler av den økonomiske politikken er i ulike sammenhenger på kollisjonskurs med LO-medlemmenes interesser.

Den økonomiske situasjon

3. Situasjonen i og utsiktene for norsk økonomi er såvidt gode at de gir et godt grunnlag for å innfri LOs tariffkrav. Produksjonsveksten er på høyde med utviklingen i de fleste andre industriland. Det er overskudd i statens finanser, mens finansieringen av offentlige utgifter og betydelige underskudd på statsbudsjettet er hovedproblemer i andre lands finanspolitikk. Betydelige overskudd i utenriksøkonomien understreker vår handlefrihet i den økonomiske politikken.
4. Hovedproblemene finner vi i regjeringens manglende evne til å omsette denne styrke i en framtidsrettet næringsutvikling og tiltak for videreutvikling av velferdssamfunnet. En alt for høy arbeidsledighet, en omseggripende spekulasjonsøkonomi og større økonomiske forskjeller er konsekvenser av denne regjeringens økonomiske politikk. Dette er en utvikling fagbevegelsen vil bekjempe.
5. LO minner om at fagbevegelsen flere ganger har tatt initiativ for et bredere samarbeid om inntektsoppgjørene og den økonomiske politikken, men har hele tiden møtt avvissende holdning fra den nåværende regjeringen. LOs forutsetning for samarbeid om slike bredere løsninger ville være at regjeringen er villig til grunnleggende endringer i den økonomiske politikken i retning av rettferdige løsninger. Det må treffes effektive tiltak mot spekulasjonsøkonomien og for en rettferdig fordelingspolitikk.
6. I denne forbindelse understreker LOs representantskap at utviklingen i norsk økonomi også inneholder en rekke klart negative og foruroligende utviklingstrekk. Nyskapingen og veksten i industrien utvikler seg klart svakere enn etterspørselen i norsk økonomi og våre markeder. Prisstigningen har riktignok avtatt, men vi kommer stadig mer i utakt med prisstigningen hos våre viktigste konkurrenter. Et høyere fortjenestnivå i næringslivet har riktignok stimulert næringslivets investeringer. Industriinvesteringene var imidlertid svært lave i flere år og først neste år er det håp om å passere nivået fra 1981. Det krever flere år med høye investeringer for å ta igjen svikten i disse årene, og for å legge et tilstrekkelig grunnlag for nødvendige omstillinger i norsk næringsliv.
7. Kredittpolitikken bidrar til en ressursanvendelse som sam-

svarer dårlig med fagbevegelsens prioriteringer. Den offentlige fattigdommen blir stadig mer markert. Det høye rentenivået og det urettferdige skattesystemet stimulerer spekulasjonsøkonomien.

8. LOs representantskap framhever betydningen av en sterk og velutviklet offentlig sektor for konkurranseevnen, høy produksjonsvekst og sysselsettingen også i privat sektor. Regjeringens politikk overfor offentlig sektor er helt utilstrekkelig. Begrensningene i forbruk og investeringer rammer offentlig service på en vilkårlig og svært uheldig måte. Velferdssamfunnet blir skadelidende. Lave investeringer i kommunikasjoner, utilstrekkelige ressurser til utdanning og ny teknologi begrenser også det offentliges evne til å oppfylle sin oppgave som effektiv samarbeidspartner overfor privat sektor.

Rettferdige løsninger

9. I regjeringens økonomiske opplegg for 1986 gir regjeringen igjen uttrykk for nødvendigheten av å begrense lønnsøkningen. LOs representantskap finner liten sammenheng mellom denne holdning overfor lønnstakerne og den fordelingspolitikk regjeringen forøvrig står for. Regjeringen burde også være mer opptatt av tiltak for å forbedre næringslivets evne til forsvaret av og videreutvikling i lønnstakernes økonomiske og sosiale standard. Dette vil være LOs utgangspunkt for forhandlingene med arbeidsgiverne i privat og offentlig sektor.
10. LO tillegger også industriens konkurranseevne betydelig vekt. I denne forbindelse er det imidlertid viktig med offensive løsninger. Tiltak som kan sikre en sterkere produktivitetsvekst i norsk industri, er derfor av avgjørende betydning i en slik sammenheng. I stedet velger regjeringen et defensivt utgangspunkt, når den igjen ensidig angriper lønningene og lønnstakernes materielle standard. En slik strategi vil bare bidra til å skjerpe interessemotsetningene i det norske samfunn og vanskeliggjøre arbeidet for et mer konkurransedyktig næringsliv. I stedet burde regjeringen lagt opp til en langt mer offensiv næringspolitikk, offensiv satsing på forskning og utvikling, trappe opp virkemidlene for effektiv markedsføring av norske eksportprodukter m.m.
11. Med dette som utgangspunkt forutsetter LO at regjeringen aksepterer det ansvar som påligger partene til å finne fram til

løsninger uten innblanding fra myndighetene. Samarbeidsavtalene med Norsk Lærerlag og Norsk Sykepleierforbund forsterker LOs og samarbeidsorganisasjonenes evne til å forfølge en slik målsetting. Samtidig understreker LOs representantskap regjeringens ansvar for aktivt å følge opp sitt arbeidsgiveransvar i forhold til egne ansatte.

12. Selv om flere av de generelle krav som blir reist kunne vært løst gjennom et samordnet oppgjør, mener Representantskapet at forbundsvist oppgjør vil være den beste løsningen. Regjeringens og N.A.F.s avvisende holdning til LOs prioriteringer skaper også denne gang en spesiell situasjon. Dessuten er det oppstått skjevheter som lettere vil kunne rettes opp ved forhandlinger om endringer i de enkelte forbunds overenskomster.»

Dirigenten refererte Sekretariatets enstemmige forslag til vedtak:

«1. Oppgjørsformen

Med bakgrunn i de synspunkter og mål som her er nevnt, reiser de enkelte forbund krav og forhandler med sine respektive motparter ut fra de hovedmål som er formulert nedenfor.

Selv om forhandlingene gjennomføres forbundsvist, forutsetter Representantskapet at Sekretariatet sørger for den nødvendige tariffpolitiske styring av oppjøret, slik at vi oppnår en samlet enhetlig opptreden og den fulle utnyttelse av LOs samlede styrke.

2. Kravene

- Det kreves generelle lønnstillegg som bedrer levestandarden og sikrer at LO-medlemmene ikke sakter etter i forhold til andre grupper.
- Det må gis spesielle tillegg for grupper som har saket etter i lønnsutviklingen. Blant annet gjennom garantiordningen i privat sektor må det sikres solidaritet i lønnsutviklingen. I det offentlige må regulativmessige endringer ha dette siktemål.
- Vedrørende LOs krav om nedtrapping og avvikling av Lavlønnsfondet vises til utredningen mellom hovedorganisasjonene med utgangspunkt i vedtak fra tariffrevisjonen i 1984 og representantskapet gjentar vedtak av 8. desember 1981 og 17. januar 1984.

- Det gjennomføres lik arbeidstid i henhold til prinsippavtalen fra tariffoppgjøret i 1984. Normalarbeidsuken reduseres til 37,5 timer, mens skiftarbeidere, turnusarbeidere og arbeidere under dagen gis tilsvarende arbeidstidsreduksjon. I denne forbindelse vises også til den fellesutredning hovedorganisasjonene har gjennomført i perioden.
- Tariffperioden bør være to-årig.»

DEBATTEN:

Finn Erik Thoresen, Norsk Grafisk Forbund: – Tradisjonelt har Grafisk vært en av de forbund som har slåss for forbundsvise oppgjør, begrunnet i at vi har hatt tekniske overenskomster som stadig har krevet nye revisjoner. Vi har imidlertid måttet se våre ønsker i forhold til de felleskrav som har foreligget.

Det er sjelden vi har sett et tariffoppgjør som tegner til å bli så preget av felleskrav som dette oppjøret. Det gjelder arbeidstid, lavlønnsordninger, Lavlønnsfondet og lønnsutviklingen.

Imidlertid er det en del forbund som klart har signalisert at de har problemer, ikke minst i lavlønsspørsmålet og som ved de siste oppgjørene har erfart at dette er problemer de har løst på en bedre måte forbundsvist enn samlet. Dette må vi selvsagt bøye oss for. Men i utgangspunktet synes jeg det beste hadde vært om LO ved bruk av hele sin samlede styrke kunne ha kjørt oppjøret ut fra de hovedpunktene det er lagt opp til.

– Når det er sagt, vil jeg med erfaringene fra det siste tariffoppgjøret, komme med noen kommentarer.

Vi kaller det et forbundsvist oppgjør, noe det i realiteten ikke er. Vi møter Arbeidsgiverforeningen som har samordnet alle sine forhandlingsdelegasjoner meget godt på forhånd. Det vi opplever er at de forbund som kommer først ut i forhandlingene, og som først får brudd, ender hos Riksmeklingsmannen, som avslutter det forbundsvise oppjøret. Det er Riksmeklingsmannen som kaller inn de forbundene han vil lage en ramme ut ifra, og det vi som kommer lenger bak i køen møter, er et klart ultimatum fra våre motparter om enten å godta den rammen som er lagt eller ikke. Godtar vi den ikke, blir det brudd, og så er det vår tur til å komme til Riksmeklingsmannen, som spør om vi godtar rammen eller ikke. Hvilket valg har vi egentlig? At et forbund skulle bryte ut og kjøre en annen linje enn den rammen som allerede er lagt opp, har jeg ingen tro på.

– Vi har en del felles krav å ivareta ved dette oppjøret – men det er helt tydelig at Arbeidsgiverforeningen vil kjøre meget sterkt ut

imot f.eks. dagarbeidstiden, helgearbeid, overtid, innskrenkninger i spisepauser – i det hele tatt alle arbeidstidsordninger.

– Etter vår mening er man nødt til å ha en meget sterk styring også fra LOs side under dette tariffoppgjøret. I den forbindelse vil vi gjerne forsterke det foreliggende forslag til vedtak. Det gjelder *punkt 1 – Oppgjørsformen – 2. avsnitt*. Med bakgrunn i det jeg nå har sagt, fremmer vi følgende forslag:

2. Avsnitt endres til:

«Selv om forhandlingene gjennomføres forbundsvist, pålegger representantskapet Sekretariatet å sørge for den nødvendige tariffpolitiske styring av oppgjøret, slik at vi oppnår en samlet enhetlig opptreden og den fulle utnyttelse av LOs samlede styrke».

– Jeg synes at det skal være et pålegg fra Representantskapet om at Sekretariatet sørger for denne styringen. Det neste jeg vil ta opp gjelder *strekpunkt 4, punkt 2 om kravene*, og hvordan man skal gjennomføre reduseringen av arbeidstiden. Flere forbund, bl.a. vårt forbund, har signalisert at vi ønsker reduksjonen tatt ut med en halv time pr. dag. Andre forbund har arbeidstakergrupper med helt spesielle problemer, og som, for å få noen effekt av reduksjonen, må ta den ut på en annen måte.

– Såvidt jeg har oppfattet, er det ikke klargjort hvorvidt forbundene i sine forhandlinger står fritt overfor arbeidsgivermotparten til å kunne avgjøre dette spørsmålet, eller om man lager en lest på det i de første forhandlingene.

– Jeg fremmer derfor følgende forslag:

«2. Kravene.

Tillegg til strekpunkt 4:

Hvordan den reduserte arbeidstid skal tas ut avgjøres av det enkelte forbund i forhandlinger med sin arbeidsgivermotpart.»

– Hvis det i sluttinnlegget, eller på annen måte blir avklart at dette forslaget egentlig er unødvendig, så kan forslaget selvsagt trekkes.

Randulf Å. Riderbo, Norsk Kommuneforbund: – I utgangspunktet har vi fra den kommunale sektor ingen vesentlige innvendinger når det gjelder det forslaget som er lagt fram av Sekretariatet. Det dekker vel opp mange av de muligheter vi ønsker å ha, og som vi mener gir fagbevegelsen totalt sett. Jeg vil imidlertid nevne en del ting innenfor vårt område, og noen refleksjoner omkring totaliteten i det forslaget som er lagt fram.

– Lenge var vi svært usikre på hva oppgjørsformen denne gang skulle bli. Vi ser klart at de saker vi står foran, både enkeltvis, og ikke minst i forhold til de politiske strømninger i samfunnet, burde tilsi et samordnet oppgjør. Kanskje mer enn noensinne trengs det en fagbevegelse som viser styrke, ikke enkeltvis, men i samlet flokk. Dette var også på mange måter en diskusjon som det var lett å få tilslutning for innad i våre rekker.

– Så fikk vi plutselig en ny vridning, idet man var redd for at det taktisk kunne være svakheter i dette, og at man kanskje kunne gjøre det bedre ved å stå enkeltvis på en del områder hvor man var blitt hengende etter i utviklingen.

– Vi forstår disse tingene, men jeg tror likevel at det som er sagt her om en samlet profil i de viktige spørsmålene som er skissert, og som står foran en løsning, åpenbart ville ha lettest for å bli gjennomført gjennom en mere enhetlig og samordnet profil fra vår side.

Når det er sagt, vil jeg likevel tilføye et par ting som er meget viktige for oss. Det vi har stilt spørsmål ved, er hvor når vi skal få en inntektspolitisk diskusjon i dette forum innad i vår bevegelse. Vi registrerer med økende frykt de strømninger som går i retning av at vi nå skal løse problemene våre enkeltvis, kanskje ved å desentralisere det systemet vi gjennom årtier har bygd opp. Jeg tenker da først og fremst på den desentraliserte lønnspolitikk som nå praktiseres i ganske mange av industriforbundene. Uten å si for mye, vil jeg tro at det må være ganske godt å være Kraby for tiden, og kunne registrere at hans visjon og håp om en utvikling hvor tyngdepunktet ved lønnsforhandlingene skjer lokalt, er vi nå i høy grad i ferd med å innfri på hans vegne. – Det er i virkeligheten i ferd med å bli god latin også hos oss å diskutere lønnspolitikk ut fra en slik synsvinkel.

– En del av lederne innen LO-forbundene sier at de har store problemer i forhold til lavtlønnsproblematikken, og at løsningen de ser er at vi også skal sikre oss forhandlingsordninger lokalt, d.v.s. også å kunne gå inn i diskusjon om lønnsglidning. Her må det være noe feil med resonnementet. Hva er vi i ferd med å gjøre i dette systemet som i virkeligheten først og fremst er basert på solidaritet? Jo, det vi er i ferd med er kanskje å rive opp de siste rester av solidaritetsbegrepet og tro at vi kan være vår egen lykkes smed under de vanskelige forholdene vi står overfor med en stadig sterkere motpart i de ulike arbeidsgiversituasjoner.

– Jeg vil henstille til LOs ledelse at man snarest mulig forsøker å få til en debatt ikke om lønnspolitikk, som vi har ført i mange år, men en debatt om inntektspolitikk, hvor vi trekker inn forhold som skattefordeler, fordelingsmekanismen i samfunnet, og finner ut

hvordan vi kan gjøre tingene på en annen måte enn vi gjør i dag. Jeg tror det finnes løsninger på det også.

– Jeg vil gjerne nevne ett eksempel som har relasjoner til Tor Halvorsens innlegg. Man har gjennom en årrekke brukt begrepet kjøpekraft som noe vi måler vår evne til å holde tritt med inntektsutviklingen i samfunnet. Men hva ligger i kjøpekraftbegrepet i dag, kamerater. Blant annet tar man ikke hensyn til de skattefordelene som gis i vårt skattesystem i dag, og det medfører blant annet at noen få grupper i virkeligheten får både i pose og sekk.

Innenfor vårt område har vi foretatt en undersøkelse ved en større institusjon, og her kom det fram at 73 leger som var ansatt ved institusjonen til sammen fikk større skattefradrag enn de øvrige 723 ansatte ved institusjonen. Hvordan kan vi bruke et slikt begrep i diskusjonen om inntektspolitikk hvis man ikke tar hensyn til de skattefordelene som ligger i dagens skattesystem. Det er i virkeligheten uforståelig.

– Vi må derfor få en bedre analyse av de begrepene vi bruker, og kanskje forsøke å komme inn i et mer korrekt forhold når det gjelder å samordne og stake ut kursen framover. De frie krefters spill har aldri løst våre problemer. Det er i samlet flokk, under en samlet styring at vår styrke i virkeligheten har vært interessant.

– Når det gjelder punktet om arbeidstid, så har vi ingen ting imot kravet om lik arbeidstid på 37 ½ time, og jeg er fullstendig enig i den begrunnelsen som er gitt. Men når vi går ut i diskusjon med motparten, så glem ikke turnusarbeiderne og folk med spesiell arbeidstid. Dette er et viktig felt. Jeg ser av beregningsgrunnlaget i Tor Halvorsens foredrag, at man har antydnet at hvis man går ned i 3½ prosent, som i virkeligheten vil ekskludere turnusarbeiderne i denne omgang, så kommer man ned på et rimelig kostnadsnivå. Jeg tror kanskje turnusarbeiderne mer enn noen har behov for en reduksjon i arbeidstiden. Kanskje størsteparten av belastningen rent menneskelig i dag ligger på disse arbeidstakergruppene i samfunnet. Og det ville være dypt sosialt urettferdig hvis vi reduserer arbeidstiden generelt uten at disse blir tatt med i denne omgang.

– Så til et problem som kanskje ikke ble berørt så mye i Tor Halvorsens innlegg, men som jeg går ut fra opptar svært mange. Det går på de myke verdier. Jeg skal ta opp ett forhold, nemlig spørsmålet om svangerskapspermisjon. Jeg registrerte under den forrige debatten vi hadde at ønsket var å øke svangerskapspermisjonen fra 18 til 20 uker. Da ble det møtt med store motforestillinger i økonomisk sammenheng, og til dels med de samme motforestillinger som vi også nå møter. Samtidig med diskusjonen i Norge,

gjennomførte den borgerlige regjeringen i Sverige ett års svangerskapspermisjon.

Nå står vi foran et massivt krav, i alle fall i den offentlige sektor, om at dette spørsmålet må løses. Det må bli en betydelig heving av svangerskapspermisjonen, enten det skjer lovveien eller gjennom avtaleverket. Problemet er at vi har to forskjellige løsningsmekanismer i privat og offentlig område.

– Min henstilling til LOs ledelse er derfor: Kan vi ikke nå ta en fornyet henvendelse til den sittende regjering og si at problemet med svangerskapspermisjon nå må løses. Vi har i høy grad råd til det, ja, kanskje vi ikke har råd til å la være.

Olav Støylen, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: – Vi har ingen problemer med å slutte oss til forslaget som Representantskapet er invitert til å vedta. Det gjelder forsåvidt både form og innhold.

Jeg vil likevel kommentere to av punktene i kravene – som også Tor Halvorsen berørte i sin innledning. Det første gjelder avsnittet som skal bedre levestandarden og sikre at LO-medlemmene ikke sakker akterut i forhold til andre grupper. Nå er det jo slik at statistikken viser at bl.a. industrifunksjonærer har hatt en høyere lønnsutvikling enn industriarbeideren. I praksis har dette gitt seg utslag innenfor de kjemiske bransjene, som bl.a. har hatt høstreguleringer, slik at jo høyere man er på rangstigen, høyere prosenttillegget har man fått. Som eksempel kan vi si at der hvor våre grupper har krevd 5 prosent, har ikke bedriftene hatt de store problemer med å gi det høyere skiktet 10 prosent. Slik at avstanden ikke bare har økt kronemessig, men også prosentueelt. Hvis vi foretar beregninger av dette frem mot midten av -90-årene, så ser vi at om det er en dobling på avstanden i dag, så vil det faktisk på det tidspunktet være en tredobling. Dette er en trend som på en eller annen måte må snus, og det ser jeg som en felles oppgave. Av og til virker det også som at bedriftene har to typer penger, – de som vi får, og som bedriftene høylydt sutrer over det enorme kostnadsnivået de påstår at vi påfører dem – og det andre som gjelder det høyere skikt i bedriftene, hvor de bruker den argumentasjon at «vi må være konkurransedyktige på markedet for å få de beste folkene». Og så skylder de på nabobedriftene for de reguleringer de har foretatt. – Jeg er således enig i den begrunnelsen Tor Halvorsen ga, at industriarbeiderne her har en del å ta igjen i forhold til andre grupper.

– Når det gjelder kravet til arbeidstidsreduksjon, er det slik at vi f.eks. for Norsk Hydro og Årdal og Sunndal Verk har reist spørsmålet om 37½ times uke. Men når det gjelder skift- og turnusar-

beidere er ikke spørsmålet løst, og innenfor våre områder nærmer presset fra skiftarbeiderne seg nå orkans styrke. Ikke kan jeg skjøne hvordan vi skal komme gjennom dette tariffoppgjøret helskinnet hvis vi ikke får til løsninger for våre skiftarbeidere i forhold til dagarbeiderne. Innenfor Kjemisks områder tror jeg neppe vi kan ta en tariffavtale som inneholder arbeidstidsreduksjon hvis ikke skiftarbeiderne er med. Her er vi nødt til å få til løsninger, og medlemmene regner med at vi skal få det til.

Ikke for å vanskeliggjøre tariffoppgjøret, – det regner jeg med blir vanskelig nok – men i våre tariffberedelser kom spørsmålet om pensjonsalderen fram i praktisk talt alle de fora vi har vært. Jeg vil bare vise til det vedtaket LO-kongressen fattet når det gjelder pensjonsspørsmålet. Vi har foretatt en undersøkelse innenfor noen av våre bransjer, og det viser seg at det knapt nok finnes folk mellom 64 og 67 år. Førtidspensjoneringene går også lavere ned, og en trend i alle fall innenfor tungindustrien er at to tredjedeler av de som er på nevnte alderstrinn, er førtidspensjonert. Det går enten på uførepensjonering eller på arbeidsledighetstrygd. Det går ikke an å si at vi ikke liker disse ordningene fordi de er konjunkturpreget, for hvis vi skal si at vi ikke liker dem, må vi ha et alternativ å tilby. Jeg mener selv at det eneste alternativet er at vi får satt pensjonsalderen både på den faglige og politiske dagsorden etter at tariffoppgjøret er over. LO bør finne en passende måte å ta dette opp på, samtidig som de bør signalisere utover i medlemsrekkene hvilket arbeid som er i gang på dette området.

– I LO-kalenderen for 1986 (februar måned) – og den er jo spredt til alle arbeidsplasser – heter det bl.a. «Fire år med Willoch har vært fire år med reformpause». Jeg regner jo med at LO skal unngå å skrive på sin kalender for 1990 at 8 år med Willoch har vært 8 år med reformpause. Ikke det at vi ønsker han skal sitte i 8 år, men det er det jo andre som avgjør.

– Pensjonsspørsmålet, som etter min mening må løses lovveien, må få en løsning uansett hvem som sitter med makten. Men vi får jo bruke forskjellige måter å løse dette på, – med Arbeiderpartiet gjennom det faglig/politiske samarbeidet, og med den regjeringen vi har får vi vel bruke makt og arroganse, for såvidt jeg har skjont, er det dét de forstår best.

Rolf Frøysland, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund sa at han ikke hadde problemer med å slutte seg til det meste i forslaget til uttalelse. – Når det gjelder oppgjørsformen, så har vi i NNNs landsstyre vedtatt å gå inn for forbundsvise oppgjør i 1986. Ut fra de signaler som allerede er kommet fra Norsk Arbeids-

giverforening i forbindelse med oppgjøret, er det klart at et fellesoppgjør har små muligheter til å nå fram. For områder hvor det måtte være behov eller ønskelig med samordning fra LOs side, antar jeg at dét blir gjort av Sekretariatet, på samme måte som det ble gjort ved oppgjøret i 1982 og 1984 hva angår garantiordningen, Lavlønsfondet og arbeidstidsspørsmålet.

På NNNs landsmøte i fjor og på vårt landsstyremøte i forrige uke, ble det på nytt slått fast at vår hovedoppgave er å prioritere lavtlønsspørsmålet. Mye i tiden tyder på at det er vanskeligere enn på svært lang tid å vinne forståelse for en solidarisk lønnspolitikk. Enda vanskeligere er det å oppnå resultater. Regjeringens økonomiske politikk fører til økte forskjeller i samfunnet. Norsk Arbeidsgiverforening vil ha økte lønnsforskjeller i arbeidslivet, «utjevningen er gått for langt», sier de i Norsk Arbeidsgiverforening.

– Regjeringen har ikke tatt hensyn til våre synspunkter og krav. Det finnes således ikke grunnlag for noen form for inntektspolitisk samarbeid med denne regjeringen, eller noen grunner for å ta hensyn til de utspill som måtte komme derfra.

Fagbevegelsen må kjøre sitt eget løp, og om Arbeidsgiverforeningen skal få ytterligere gehør og gjennomslag for sine reaksjonære holdninger, avhenger i veldig stor grad av oss sjøl. Spørsmålet er om vi taktisk og faktisk klarer å mobilisere vår styrke. Stort sett er det dette som kan hindre Norsk Arbeidsgiverforening i å nå fram med sin politikk. Det må imidlertid erkjennes at muligheten til å oppnå avgjørende resultater i lavtlønsspørsmålet i forbundsvise oppgjør, ikke er de helt store. Selv om vi for vårt vedkommende også er innstilt på å ta nødvendige konflikter i den sammenheng.

– Avgjørende resultater i så måte kan vel først oppnås når det er mulig å vinne gehør for den type oppgjør vi hadde i 1980. Jeg tenker da spesielt på den garantiordningen vi fikk dengang, og som vi hadde fram til 1982. Hvordan har nå egentlig lønnsutviklingen vært? Jo, for det første kan vi registrere at industriarbeiderne sakker akterut totalt sett. For det andre kan vi konstatere at lavtlønnsbransjene stort sett sakker akterut, eller i beste fall holder nivået for noens vedkommende.

– For mange bransjer- og det gjelder ikke bare NNN – er nivået i 1984 og 1985 omtrent like dårlig som det var på slutten av -70-årene. Noen bedring har altså ikke skjedd på tross av vedtak om en solidarisk lønnspolitikk.

– Vel ut fra dagens situasjon får vi etter min oppfatning bare

«stikke fingeren i jorden» og forsøke å gjøre det beste ut av forbundsvisse oppgjør.

– I annet strekpunkt i kravene i uttalelsen heter det: «Bl.a. gjennom garantiordningen i privat sektor må det sikres solidaritet i lønnsutviklingen». Når det her nå står bl.a., så ser jeg dét som en bekreftelse på at den såkalte garantiordningen ikke sikrer en solidarisk lønnspolitikk. I den forbindelse finner jeg grunn til å minne om Handlingsprogrammet, hvor LO er pålagt å arbeide for å forbedre garantiordningen.

– I 1970-årene utgjorde lønnsglidningen stort sett 50 prosent av lønnsutviklingen i industrien. I 1980-årene er lønnsglidningen som kjent årsaken til om lag 70 prosent av lønnsutviklingen. Altså bare 30 prosent skjer som resultat av tariffoppgjørene, og først og fremst da som et resultat av hovedoppgjøret.

Vi har således via tariffoppgjørene styring med 30 prosent av lønnsutviklingen i industrien. I Handlingsprogrammet er det slått fast at det må arbeides for at en større del av lønnstilleggene må fastsettes ved de sentrale oppgjørene. De senere oppgjørene for annet avtaleår har spilt liten eller ingen rolle for lønnsfastsettelsen.

Vårt syn er at vi nå også må søke å se på bruken av mellomoppgjørene, dersom det blir to-årig avtale. Den bestemmelsen for annet avtaleår som vi har hatt i mange, mange år, må endres. Vi må få en bestemmelse som gir forbundene rett til å forhandle fritt for å søke å ta større hensyn til den solidariske lønnspolitikken også i mellomoppgjørene. I stedet for LOs representantskap må det være forbundsstyrene som tar stilling til forslag ved mellomoppgjørene også.

Det er selvsagt mulig at en slik ordning med frie forbundsvisse forhandlinger for annet avtaleår ikke passer for alle, og det er heller ikke sikkert at en slik ordning vil gi de ønskede resultater. Vi mener imidlertid at det er helt påkrevet med en annen ordning for annet avtaleår, idet ordningen vi har hatt hittil har vist seg å fungere mindre og mindre bra.

– Jeg håper disse tankene om annet avtaleår vinner gehør i Representantskapet, og også i forbundene.

– Jeg har ikke sagt noe særlig om arbeidstidsspørsmålet, fordi jeg regner med at det vil de fleste andre gjøre. Men jeg kan ikke la være et lite hjertesukk i den forbindelse. Det har ikke samme verdi med en arbeidstidsforkortelse for de som tjener 100 000 som for de som tjener 150–200 000 kroner. For de første er det fortsatt lønns-spørsmålet som er det viktigste.

Leif Sande, Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforbund: – Landsmøter i NOPEF i 1985 vedtok at vi i 1986 skulle gå inn for et forbundsvist oppgjør. Forslaget fra Sekretariatet skulle således være i tråd med NOPEF's syn.

– For NOPEF, som et relativt ungt forbund med mange «uferdige tariffavtaler», er det viktig at vi også i år får et forbundsvist oppgjør som gir oss muligheter til å få bygd videre på det byggverk som en tariffavtale er.

NOPEF er videre enig i forslaget om redusert normalarbeidsuke. Landsmøtet vårt uttalte at denne reduksjonen måtte ses på som et første steg mot 6-timersdagen.

NOPEF vil ellers legge spesiell vekt på at arbeidstidsreduksjonen også blir gjort gjeldende for arbeidstakere med ubekvem arbeidstid, bl.a. skiftarbeid og arbeid på sokkelen. For skiftarbeid vil kravet være en reduksjon i arbeidstid på 2,5 timer pr. uke. Dette skulle – såvidt vi kan se – være i tråd med Sekretariatets forslag.

For arbeid på sokkelen vil vi ha en *årlig* arbeidstidsreduksjon som *tilsvarer 2,5 timer pr. uke*. En slik reduksjon vil, sammen med den overskytende arbeidstida som en sokkelarbeider i dag har, tilsvare ca. 12 dager i redusert årlig arbeidstid. Dette vil utgjøre bortimot en tur årlig for de fleste sokkelarbeidere.

Dette bør være et realistisk krav, og ikke minst et *offensivt* krav, som også vil kunne få betydning for LOs organisasjonsarbeid på sokkelen.

– Jeg vil derfor foreslå følgende endring i forslaget til vedtak – nest siste strekpunkt – andre setning:

«Normalarbeidsuken reduseres til 37,5 timer, mens skiftarbeidere, turnusarbeidere, arbeidere under dagen og *arbeidere på sokkelen* gis tilsvarende arbeidstidsreduksjon.»

Knut Mansås, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: – Når vi nå står overfor spørsmålet om arbeidstidsforkortelse og endringer i lavlønnsordningen, så burde vi vel egentlig hatt samordnede oppgjør, gjerne med forbundsvisse tilpasninger. Jeg stoler imidlertid på at det er av taktiske grunner Sekretariatet har gått inn for forbundsvisse oppgjør, noe jeg får bøye meg for.

– Jeg har forlangt ordet for å peke på ting som ikke lar seg løse ved forbundsvisse oppgjør. Det jeg vil nevne er at LO må rette opp en stor skjevhet for de timelønte når det gjelder godtgjørelse for bevegelige helgedager og 1. og 17. mai, de såkalte straffebestemmelsene. Bestemmelsene sier at hvis man er fraværende både dagen før og dagen etter en bevegelig helgedag, taper man retten til

helgedagsgodtgjørelse. Eksempelvis kan jeg nevne at hvis man er syk i uken før jul og er syk til over nyttår, taper man helgedagsgodtgjørelsen for jule- og nyttårsdagene. Noen vil kanskje si at man får sykepenger for disse dagene, men det får man ikke når det gjelder arbeidsgiverperioden. Folketrygdlovens § 3,6 sier nemlig: «Arbeidsgivere plikter bare å betale sykepenger for dager hvor lønn skulle vært utbetalt.» Disse to bestemmelsene medfører at de som uheldigvis blir syke i det nevnte tidsrum verken får sykepenger eller helgedagsgodtgjørelse, – de blir stående på bar bakke disse dagene.

– Bygningsindustriarbeiderforbundet har reist spørsmålet overfor Norsk Arbeidsgiverforening ved forbundsvise forhandlinger tidligere, men blitt avvist med den begrunnelse at dette er generelt for LO. Jeg håper derfor at LO konsentrerer seg om å få dette inn i tariffoppgjøret vårt denne gang.

Odd Isaksen, Sekretariatet: – Når det gjelder forslaget til vedtak som et enstemmig sekretariat har lagt fram her i Representantskapet, så har ikke vi fra Bygning noen store innvendinger. Vårt landsstyre drøftet i forrige uke tariffrevisjonen, og fattet et enstemmig vedtak som stort sett er på linje med det Representantskapet i dag inviteres til å vedta.

– Men det er riktig som det er nevnt her, at ved et forbundsvist oppgjør må vi begrense oss når det gjelder det pålegg Representantskapet skal gi samtlige forbund i forbindelse med kravene som skal reises. Vi er selvsagt oppmerksom på at det finnes en rekke forslag i forbindelse med tariffrevisjonen som faktisk gjelder samtlige medlemmer i LO og nesten alle overenskomstområder. Det er likevel ikke mulig å reise disse detaljkravene.

– Det er imidlertid én sak som er litt spesiell og som forsåvidt har med hele vår sosiale status å gjøre. Korte velferdspemisjoner ble instituert før vi fikk endringer i Folketrygdloven. Dette medfører at hvis vi skal gi våre medlemmer råd som økonomisk sett er det gunstigste for dem opptrer vi etter min oppfatning litt umoralsk. Situasjonen er nemlig at hvis en arbeidstaker når han står opp om morgenen føler seg så dårlig at han ikke orker å gå på jobben, så skriver han egenmelding, og arbeidsgiveren dekker hans arbeidstap. Hvis vedkommende arbeidstaker går på jobben, men etter to-tre timer finner ut at han ikke klarer å stå dagen ut, får han bare betalt for de to-tre timene han har vært på jobb. Det vil si at en som viser samfunnsansvar og forsøker å gjøre jobben sin, men likevel på grunn av sin fysiske eller psykiske situasjon ikke klarer det, han vil etter den nåværende ordning bli økonomisk straffet.

– Jeg går ut fra at det er andre forbund enn Bygning som har fått mange spørsmål i den forbindelse. For å sikre at arbeidstakerne skal få gunstigst mulige økonomiske forhold i en slik situasjon, må vi gjøre vedkommende merksam på at hvis han først ikke er helt i form en dag, så må han for all del ikke gå på jobb. Da må han heller være hjemme og skrive egenmelding, for å være sikret lønn for den dagen.

– Dette er forhold vi har tatt opp tidligere. Fra Bygnings side er det reist krav i den forbindelse både ved tariffoppgjørene i 1982 og 1984, – uten at vi har fått gjennomslag for kravene. Forskriftene for egenmelding er klar, men det er Folketrygdlovens bestemmelser som gjør seg gjeldende og som avskjærer arbeidstakeren fra å få dekket lønn for hele dagen.

Vi aksepterer imidlertid at et slikt krav i og for seg ikke kan tas med generelt sett, fordi det da blir altfor mange deltaljkrav. Men vi har et lønlig håp om at det er såvidt mange av forbundene innenfor de forskjellige bransjer som har problemer med dette at vi har et fromt ønske om at alle forbundene ved tariffrevisjonen reiser dette kravet i forbindelse med forhandlingene.

– Angående forslaget som ble fremmet her om å erstatte ordet «forutsetter» med «pålegg», så er jeg av den oppfatning at vi – selv i et forbundsvist oppgjør – bør ha så sterk styring som mulig fra Sekretariatets side. Jeg har derfor ingenting imot å gå inn for at man aksepterer uttrykket «pålegg» i stedet for «forutsetter» i det andre avsnittet under punkt 1.

– En representant tok opp spørsmålet om inntektsoppgjør kontra lønnsoppgjør, og dette peker i høyeste grad i retning av våre lønssystemer. Vi i den private sektor er selvsagt fullstendig oppmerksom på at en i den offentlige sektor har et helt annet lønssystem enn det man vanligvis har innenfor den private sektor. En skal imidlertid være merksam på at det ikke er så enkelt som representanten ga uttrykk for, at det bare er å endre hevdvunne lønssystemer som har overlevd atskillige forskjellige regjeringer her i landet, og som i og for seg ut fra arbeidstakernes og bransjenes interesser er det eneste lønssystem man kan leve med. Dette er noe man bør ha i mente når en snakker om å innføre noe som kanskje setter en stopper for utviklingen i forbindelse med disse lønssystemene.

Asbjørn Bjørnset, Norsk Tjenestemannslag: – Jeg slutter meg til forslaget om forbundsvise oppgjør, men jeg gjør det under forutsetning av at LO bruker sin samlede styrke til å støtte de forbund og grupper som må slåss for spesielle tillegg og spesielle krav.

– For oss som arbeider innenfor den offentlige sektor er det nødvendig med støtte for at vi skal kunne ta igjen mindrelønnsutviklingen. Vi vil *ikke* akseptere at lønningene våre skal bli fastsatte gjennom de rammene Statsbudsjettet legger opp til, fordi om vi har Staten som arbeidsgiver. Vi kan derfor ikke ha et forbundsvist oppgjør som fungerer på samme måte som oppgjøret i 1982 og 1984, der det ble tatt utgangspunkt i de første forhandlingene, som ble retningsgivende for de senere oppgjørene. Vi må få støtte og aksept for at det blir tatt omsyn til mindrelønnsutviklingen som har skjedd i de siste periodene.

– Det er jo en hovedoppgave for LO å slåss for en solidarisk lønnspolitikk, og som andre talere har vært inne på, er ikke dette lett med dagens økonomiske politikk, og med de store forskjellene som eksisterer fra bedrift til bedrift når det gjelder lønnsnivå. Å opprettholde og forbedre garantiordningen er derfor avgjørende, – dette kravet støtter jeg fullt ut. I den sammenheng vil jeg gi uttrykk for visse problemer med å gå inn for avvikling av Lavlønnsfondet. Ikke fordi det har vært et viktig innslag i den solidariske lønnspolitikken. Jeg er 100 prosent enig i alle innvendingene mot det lavlønnsfondet vi hittil har hatt. Det har hatt mange uheldige sider som vi må sørge for å få avskaffet. Men jeg tror vi burde arbeide for et alternativ, og ikke bare gå inn for avvikling. Jeg tror det vil være nødvendig at vi har en form for overføringer hvis vi virkelig skal kunne gjennomføre en solidarisk lønnspolitikk.

– Jeg vil ikke foreslå endringer her i dag, men vil be om at Sekretariatet vurderer om en bør legge fram alternativer ved senere revisjoner.

– Når det gjelder kravene, så er vel de egentlig konsentrert om to punkter – en solidarisk lønnspolitikk og lik arbeidstid. Dette skulle være lett å slutte seg til, – det skulle også være krav som vi kan sette tyngde bak ved forhandlingene, slik at vi når denne revisjonen er over kan si at LO har slått igjennom på disse to viktige områdene.

Einar Hysvær, Sekretariatet, sa innledningsvis at han tidligere hadde uttalt at fagbevegelsens tariffpolitikk i de senere årene etter hans oppfatning har vært for moderat, og at han hadde tatt til orde for en mere pågående og en noe mer aggressiv holdning.

– Denne gang krever vi ikke bare opprettholdelse av kjøpekraften, – vi krever generelle lønnstillegg som bedrer levestandarden for våre medlemmer og sikrer at medlemmene ikke sakker etter i forhold til andre grupper.

Dette er ikke en moderat holdning, – dette er en pågående og

offensiv holdning som jeg setter pris på. Så er det opp til oss i de enkelte forbundene og de enkelte forhandlingsutvalg å opprettholde denne offensive og pågående holdningen ved gjennomføringen av det forbundsvise tariffoppgjøret i 1986.

– Vi skal ikke la oss stoppe av Regjeringens fastsatte ramme på 4½ prosent. Denne gang inviterer vi ikke til inntektspolitisk samarbeid. Denne regjeringens politikk innbyr da heller ikke til noen form for samarbeid eller moderasjon.

– Vi i fagbevegelsen må føle oss forpliktet til å føre en solidarisk lønnspolitikk. Vi må aldri glemme alle de gruppene og arbeidstakerne som lønnsmessig ligger langt under gjennomsnittet. Disse arbeidstakerne er avhengig av hva de kan få ved sentrale lønnsoppgjør. Derfor er avsnittet om å rette opp skjevheter så sentralt i forslaget til vedtak.

– Da LO-lederen presenterte forslaget til vedtak, virket det som om det gjaldt å rette opp de skjevheter som hadde dukket opp i den siste perioden. Slik fortolker ikke jeg dette. Når det gjelder de lavtlønte som ikke får lokale lønnstillegg, og som har fått etterslep kanskje gjennom mange, mange år, så er det dem vi tenker på her. Dette er et ansvar for ethvert forbund og det enkelte forhandlingsutvalg. Dette er en av de vesentligste fordelene ved forbundsvise oppgjør. Nå har vi større muligheter til å rette opp skjevheter for dem som ligger dårligst an i de enkelte overenskomstområdene i hvert enkelt forbund.

– Mange er trett og lei av Lavlønnsfondet, og det er bred enighet om at det må fjernes. La det være klart at det ikke må ha den minste konsekvens for garantiordningen. Vi er opptatt av at de sentrale oppgjørene skal få større betydning. Dette kan vi gjøre noe med, men da må vi gjøre det under de sentrale oppgjørene, ved å arbeide for større lønnstillegg ved de sentrale oppgjørene enn hva som har vært tilfelle i de senere år. Vi skal imidlertid ikke løse problemet ved innføring av begrensninger f.eks. i den lokale forhandlingsretten. TV og enkelte aviser fokuserer på ekstremt store lønnsdifferensieringer i industrien. Store lønnsdifferensieringer må vi leve med i det økonomiske systemet vi nå engang har her i Norge. Det eneste vi kan gjøre i vår tariffpolitikk, er å arbeide for ordninger som sikrer et minstelønnsnivå i forhold til gjennomsnittet for industrien. Hvis industriens gjennomsnitt kommer høyere i forhold til andre høyt lønnsgrupper i samfunnet, så er jo det positivt, og i så måte bidrar jo høyt lønnsgrupper i industrien til å heve industriens gjennomsnitt i forhold til andre grupper.

– For øvrig skal vi ikke la oss imponere så mye av de høye time-lønningene i enkelte deler av industrien. I svært mange høyt-lønns-grupper, bestående av folk fortrinnsvis organisert i forbund utenfor LO, er det ikke så uvanlig med årsinntekter f.eks. på over 200 000 kroner.

– Når det gjelder arbeidstida, så oppfatter jeg det slik at lik arbeidstid ved gjennomføring av 37½ times uke nå er et absolutt krav fra medlemmene. Kanskje spesielt i de større industribedriftene på større steder. Utover i distriktene er folk egentlig mer opp-tatt av pensjonsalderen. La imidlertid ikke dette bli satt opp mot hverandre. Ved tariffrevisjonen til våren må vi være innstilt på å kjempe for lik arbeidstid. Denne saken må finne sin løsning ved denne tariffrevisjon. Det forbund som går først ut i forhandlinger må føle at de har en samlet fagbevegelse bak seg, slik det også kommer til uttrykk i Sekretariatets forslag i tilknytning til oppgjør-sformen. Hvordan, og hvilken støtte som skal gis, får vi komme til-bake til etter hvert. Personlig kunne jeg godt tenke meg å være innstilt på å vurdere direkte økonomisk støtte, om det skulle vise seg nødvendig.

– For øvrig må det være klart at Sekretariatets nødvendige styring av oppgjøret, slik det fremkommer i forslaget til vedtak, ikke betyr detaljstyring og regulering av det enkelte forhandlingsfor-lag eller forbund. Styringen gjelder sentrale saker som arbeidstid, Lavlønnsfond, garantiordningen, og ikke minst fellesbestemmelser som tariffperiodens lengde. Det er vesentlig at avtalene har en felles utløpstid, og i den forbindelse er 2-årig tariffperiode det mest naturlige. 2-årige tariffperioder må imidlertid ikke være til hinder for forbundsvise reguleringer for annet avtaleår. Det går vi i NNN inn for, fordi det er behov for å gi det enkelte forbund større mulig-het for å rette opp skjevheter og unngå at det oppstår for store skjevheter i lønnsutviklingen i den enkelte overenskomst, slik vi erfarte ved minioppgjørene i 1983 og 1985. Forbundsvise regule-ringer for annet avtaleår vil også styrke de sentrale oppgjørens betydning i forhold til den lokale lønnsutviklingen. Nå kan det kanskje hevdes at lønnsutviklingen har vært tilfredsstillende, trass i minioppgjørene i -83 og -85. Ser vi på gjennomsnittet kan det jo ha noe for seg, men husk at nesten all lønnsutviklingen har kommet gjennom lokale forhandlinger. Dermed har mini-oppgjørene bidratt ganske sterkt til å skape de skjevheter vi helst vil unngå.

– Jeg føler meg derfor sterkt forpliktet til å opprettholde forsla-get om forbundsvise forhandlinger også for annet avtaleår, når dette på et senere tidspunkt kommer opp i Sekretariatet.

– Noen av mine yngre kollegaer har fleipet med oss i Sekretaria-tet spesielt på bakgrunn av null-oppgjøret i 1985, og betegnet oss i Sekretariatet som «gutteklubben», fordi vi etter deres oppfatning har vært for moderate og snille av oss. Det forslaget som legges fram her i dag er i alle fall pågående og aggressivt nok, og skulle være egnet til å tilfredsstille de yngre, fremadstormende tillits-valgte rundt omkring i hele fagbevegelsen.

Når det nå skal være forbundsvise forhandlinger, er det jo mange som får forsøkt seg og får sjanse til å vise sin aggressivitet. Vi skal ønske dem lykke til alle sammen, spesielt når de sitter på Riksmeg-lingsmannens kontor i sene kveldstimer like før fristen for plass-fratredelse løper ut, det er *da* det gjelder.

Harald Thomassen, Norsk Sosionomforbund, sa at han hadde kommentarer til tre punkter i forslaget til vedtak. – Det første gjel-der 2. avsnitt i punkt 2. *kravene*. I siste setning står det: «I det offentlige må regulativmessige endringer ha dette siktemål», nem-lig en garantiutvikling og solidaritet i lønnsutviklingen. Jeg tror forsåvidt setningen dekker helt opp det jeg ønsker, men ved tariff-revisjonene svirrer det forskjellige begreper gjennom luften, og de varierer fra gang til gang. Et begrep som har kommet inn nå, er «mindrelønnsutvikling». Det tror jeg flere og flere har begynt å forstå, og jeg vil derfor foreslå:

«2. Kravene

Ny siste setning 2. avsnitt:

«I det offentlige må det gis kompensasjon for mindrelønnsutvik-lingen. Det må stilles krav om en garantiordning.»

– Når det gjelder punktet om *arbeidstida*, er jeg klar over at Kongressen ikke vedtok noen tidfesting av 6-timersdagen. Men det er jo ikke forbudt å forbedre et kongressvedtak hvis man ønsker det. Jeg foreslår derfor:

«Ny siste setning 4. avsnitt:

«Det må kreves en opptrappingsplan for gjennomføring av 6 timers normalarbeidsdag innen 1992.»

Kravet om *lengre svangerskapspermisjon* har fått større og større tyngde med årene, og det er riktig som Riderbo påpekte, at den borgerlige regjeringen i Sverige har utvidet svangerskapsper-misjonen til ett år. Vi ligger usedvanlig dårlig an også i europeisk sammenheng på dette område.

– Jeg ville derfor gjerne at Representantskapet skulle uttale seg om svangerskapspermisjon, men jeg hadde ikke tenkt å foreslå at det tas inn som en del av tariffkravene. Jeg håper imidlertid at man kan behandle følgende forslag som et tillegg til kravene under tariffrevisjonen 1986:

«Tilleggsforslag til sak 4 – Tariffrevisjonen 1986.

Svangerskapspermisjon:

LO's representantskap mener at det nå er nødvendig med en betydelig utvidelse av svangerskapspermisjonen.

Representantskapet ber Sekretariatet ta kontakt med regjeringen og aktivt arbeide for en snarlig utvidelse av svangerskapspermisjonen. Kongressen 1985 påla LO å arbeide for 30 ukers svangerskapspermisjon.»

Bjørn Christiansen, Norsk Barnevernpedagogforbund, henviste til det etterslepet som hadde funnet sted i den offentlige sektor. – Jeg håper derfor at Harald Thomassens forslag kan innarbeides i det kravet som foreligger.

– Det andre jeg vil støtte er forslaget om en opptrappingsplan for 6-timersdagen. Handlingsprogrammet er forpliktende, så LO-lederen i sin innledning, og under «omsorgsavsnittet» tok han for seg en del forhold når det bl.a. gjaldt omsorgsplan for eldre – nedtrapping av pensjonsalderen, utbyggingen av eldreomsorgen og økonomiske vilkår for eldre.

I tillegg tok han for seg omsorg for barn – bl.a. utbygging av barnehager og utvidelse av fødsels- og omsorgspermisjonen.

– Når det gjaldt de utbyggingskravene som lå her, så vil vel det henvises til det politiske arbeidet som foregår hvert år via statsbudsjettarbeidet. Når det gjelder økonomiske vilkår for eldre, så er jo det et eget oppgjør. Og når det gjelder nedsatt pensjonsalder, ble det henvist til at dette oppnås gjennom lovverket.

– Det mangler imidlertid en henvisning til hvordan Sekretariatet har tenkt seg at kravet om utvidelse av omsorgspermisjonen skal løses. Det sa Halvorsen ingen ting om. Jeg vet at det er forskjellig utgangspunkt i den private og den offentlige sektor, men det hadde vært en virkelig god støtte direkte til oss i den offentlige sektor ved disse forhandlingene, og selvsagt til alle foreldre, hvis kravet om økt omsorgspermisjon hadde blitt reist ved dette tariffoppgjøret.

– Vårt forbund har i lengre tid reist krav om 52 uker. Selv om vi ikke er alene om kravet, mangler man fortsatt en støtte i enkelte forbund som ikke tør se nødvendigheten og rimeligheten i dette

kravet. Jeg synes at det minste Sekretariatet burde ha gjort, var å reise kravet fra Kongressen under dette oppgjøret.

– Jeg hadde opprinnelig to forslag å oversende, men jeg tror jeg heller vil gå inn for Thomassens forslag, som bør kunne være såpass ufarlig at vi samlet burde kunne vedta det her og nå.

Sven-Hugo Johansson, Norsk Grafisk Forbund: – Jeg har i mange år ment at det burde være samordnede oppgjør. Jeg bøyer meg imidlertid nå for at de fleste forbund ønsker forbundsvise oppgjør denne gang. Men den argumentasjonen som nå blir brukt for forbundsvise oppgjør, har jeg problemer med å fordøye. For to år siden var det, såvidt jeg husker, enighet om at det skulle være samordnet oppgjør. Like før representantskapsmøtet ble dette endret til forbundsvise oppgjør. Argumentasjonen dengang gikk på at det var så vanskelig å forhandle med Kraby, og at han hadde hatt en del uttalelser i avisene.

– Såvidt jeg har registrert, har han denne gang ikke kommet med noen uttalelser, og en skulle da tro at det skulle være et samordnet oppgjør.

– Det viktigste som etter min oppfatning har vært sagt her i dag, er det som ble nevnt om en inntektspolitisk diskusjon. Jeg blir stadig overrasket over å høre at så mange dyktige mennesker står her på talerstolen og snakker om solidaritet, og ikke er klar over at vi tross alt her i landet har bedrifter som går veldig godt, mens andre går svært dårlig. Vi har bedrifter som kan legge på sine priser, og vi har bedrifter hvor dette ikke er mulig. Så sier man bare, at forbundsvise oppgjør, det er solidaritet. Jeg er dypt uenig i den problemstillingen.

– På TV ble det for noen dager siden opplyst at timelønnen for bakere var 50 kroner, mens heismontørene tjente 106 kroner. Er det da slik at heismontørene er viktigere enn bakerne?

– Før vi tar en skikkelig diskusjon om inntektsutviklingen og eventuelle overføringsordninger, er det ikke mulig å få den solidariteten vi snakker om.

– Når det gjelder Lavlønnsfondet, så tror jeg ikke Representantskapet går inn for å fjerne fondet på grunn av de 35 ørene som betales inn, men jamen er det mange som gjør det. I Sør-Afrika kjemper nå folk og mister livet i solidaritetens navn, mens det derimot er mange LO-medlemmer som ikke engang vil ofre 35 øre, og så står vi og snakker om solidaritet. Jeg må innrømme at jeg blir litt forvilet når vi ikke kan diskutere dette reelt.

– For å nevne ett eksempel: avisene gikk nå opp med 10 prosent – ingen har reagert på det. Tenk om matvarene hadde steget med 10

prosent, da ville det blitt et ramaskrik her i landet. Ukebladene stiger med 15–20 prosent, og de som produserer og reparerer heiser kan antagelig legge på prisene ubegrenset. I TV ble det også sagt fra arbeidsgiverens side at han regnet med å måtte legge på minst 10–12 kroner timen til heismontørene. Bakerne sa at de trodde det ble ca. 50 øre pr. time.

– Vi må ha en inntektspolitisk diskusjon, hvor vi må få løst noe av dette. Jeg har ikke noe imot lokale forhandlinger, men det bør ikke skje på den måten at bedriften legger på prisene sine. Det som ofte skjer ved en del lokale forhandlinger, er at eierne og de ansatte begge blir fornøyde, og begge tjener på ordningen. Det er de som må betale for varene som taper.

Lars Skytøen, Sekretariatet, sa at han ikke gikk på talerstolen for å fremme endringsforslag til forslaget som var framlagt fra Sekretariatet. – Jeg støtter dette forslaget. Det er imidlertid et par andre ting jeg gjerne vil knytte noen kommentarer til.

– Jeg konstaterer med en viss tilfredshet at det ikke har vært mange på talerstolen her i dag som har beklaget seg over det «blåkopi-stemplet» som var på oppgjøret i 1982 og 1984. Jeg tror det bare er én som har reist denne problemstillingen her i i dag. Jeg tar det som et uttrykk for at oppgjøret i 1982 og i 1984 har virket etter sin hensikt, og leser vi statistikken for lønnsutviklingen innenfor LO-N.A.F. -området, så er det jo ikke det området som gikk først ut ved disse oppgjørene som peker seg ut som de som har preget utviklingen i denne fireårsperioden. Dette viser at det også er andre mekanismer til stede, som tilsier at stemplet «blåkopi» ikke var en korrekt karakteristikk av de forbundsvise oppgjørene i 1982 og 1984.

– Når det gjelder oppgjørsformen, synes jeg det var en viktig presisering LOs leder ga, – at dette ikke er et prinsippsspørsmål, – men et spørsmål om å ta i bruk et verktøy ut fra den situasjon vi befinner oss i.

– Jern og Metallarbeiderforbundet tok først stilling til oppgjørsformen ved dette tariffoppgjøret sist fredag, da forbundsstyret enstemmig besluttet – ut fra en totalvurdering av situasjonen – at man skulle gå inn for et forbundsvist oppgjør.

– Så vil jeg nevne litt om forholdet mellom den private og offentlige sektor når det gjelder akkurat dette spørsmålet. I diskusjonen vi har hatt i LO-familien om hele det opplegget som ligger på Representantskapets bord, så vil jeg gi representantene for den offentlige sektor blomster, fordi de har presisert at dette er spørsmål de ikke vil blande seg noe særlig bort i. De har sagt at hvis det

er så at den private sektor ønsker et forbundsvist oppgjør, så er det i og for seg likegyldig for den offentlige sektor. Og jeg tror det psykologisk og taktisk sett er en veldig fin måte å handtere dette spørsmålet på, ut fra hensynet til de interesser LO-familien har totalt sett.

– Så til spørsmålet om en desentralisert lønnspolitikk. Jeg har oppfattet det slik, at i den grad det skal fremstilles som et problem – noe jeg ikke er enig i – så kan ikke problemet ensidig knyttes til industrien og næringslivet. Jeg har forstått det slik at det også er et desentralisert element innenfor den offentlige sektor, bl.a. innenfor kommunene.

– Når det gjelder arbeidstidsspørsmålet, så går jeg ut fra at Representantskapet ikke mener at vi i arbeidstidskravet i 1986 skal gå lenger enn det vi formulerte i 1984. Dét ville i hvert fall i forhold til våre motparter være en aldeles umulig situasjon.

– Angående styring av oppgjøret, så hadde vi en veldig fin diskusjon om dette i Sekretariatet. Jeg hadde inntrykk av at vi alle erkjente at den modellen vi prøvde å følge i 1984, var det man kunne forvente at en ved forbundsvise oppgjør kunne få ut av en sekretariatstyring av det totale oppgjøret, – noe jeg tror er riktig. En detaljstyring på dette område vil overhode ikke være mulig, – der er jeg enig med Einar Hysvær. Jeg går ut fra at LO-lederen i sitt sluttinnlegg kan si litt om akkurat dette.

Kåre Hansen, Handel og Kontor i Norge: – Jeg har ingen innvendinger mot forslaget slik det foreligger. Det jeg vil si litt om, er begrepet funksjonær. Man får inntrykk av at det er en slags parasittbetegnelse, og at det sitter mennesker rundt i bedriftene som ved sin blotte eksistens suger ut kjøpekraft og svekker konkurranseevnen.

– Når man her på talerstolen sier våre medlemmer og funksjonærer, så må vi huske på at vi har mellom 15 og 20 000 industri-funksjonærer som medlemmer. De vil ikke alltid finne seg i den betegnelse som gis. For de som har satt seg inn i og kjenner området, finner vi en lønnsutvikling blant våre medlemmer i industrien som er helt på linje med den arbeiderne har. Hvis vi ser på den framlagte rapport nr. 3, side 18, vil vi finne at fra 1973 til 1984, har det for arbeiderne vært 10,4 prosent lønnsutvikling i gjennomsnitt, mens det hos funksjonærene har vært 10,9. Og da må vi også ta hensyn til at i funksjonærtallene totalt er det ca. 5 prosent kvinner med lav lønn, hvor prosentvise utslag blir mindre enn for menn.

– Hvis man mener at funksjonærene ikke skulle være organisert i LO, så får man heller si det da. Vi kan ikke vente verken å beholde

dem som medlemmer eller å få nye, hvis vi ikke er villig til å akseptere at de er arbeidstakere og har lønninger på linje med andre. De er ikke noen høyt lønnsgrupper, – de har helt vanlige lønninger, og de har en utvikling som er temmelig normal. Selvsagt finnes det visse unntak, men det gjør det også på arbeidernes side. Så vi er ikke avvikere, som man synes å mene her.

– Den samme tendensen gjør seg gjeldende når det gjelder arbeidstid – man skal ha lik arbeidstid mellom arbeidere og funksjonærer. Mer enn halvparten av våre medlemmer som betegnes funksjonærer har 40 timers arbeidsuke. For industriens folk er det i gjennomsnitt 38 timer.

– I hele dette bildet når det gjelder lønnsutviklingen, må man også være villig til å tenke på at mens arbeidstiden er redusert fra 48 til 40 timer, og nå forhåpentligvis blir 37½, så har ikke funksjonærene fått noen lønnskompensasjon for det, fordi vårt standpunkt har vært at dette er et rettferdskrav som vi ikke skal kreve kompensasjon for.

– Jeg vil derfor gjerne si at hvis man mener å tilstrebe en større oppslutning også av funksjonærer, må man forsøke å være noe mere balansert i betegnelsen enn man har vært her. Funksjonærene er fagorganiserte på lik linje med alle andre, – det er ikke noe B-lag.

Thorsten Smalberget, Postfolkenes Fellesforbund, ville gjerne knytte noen ord til oppgjørsformen. – Jeg kommer fra den offentlige sektor. Sekretariatet har gått inn for forbundsvise oppgjør, og jeg kan under tvil være med på dét. Når jeg sier at det er under tvil, er det fordi jeg regner med at dette er et taktisk opplegg for den private sektor, og at det ikke går ut over det samordnede oppgjør som skal skje i den offentlige sektor. Det er nevnt mindrelønnsutviklingen innenfor den offentlige sektor, og jeg håper at det ikke bare blir med pene ord, men at det nå blir handling.

– Jeg vil minne LOs representantskap om at vi i 1984 i den statlige sektor måtte gå til streik for å forsøke å få gjennomslag for våre krav. Rettedal satte en stopper for lønnskampen. Han gikk til Stortinget og fikk nedsatt Rikslønnsnemnd, som dengang tok seg av vårt oppgjør.

– Når vi summerer resultatet to år etterpå, ser vi at den offentlige sektor totalt er blitt akterutseilt i forhold til andre lønnsstakere i vårt samfunn. Jeg regner med at Representantskapet og Sekretariatet følger med i den offentlige sektor, slik at vi kan få rettet opp igjen det Rettedal og Rikslønnsnemnda dengang satte en

stopper for. Jeg regner med at det er vilje til kamp i LO for dette syn.

– Spesielt er det lavlønnsgruppene innen Staten som er ille ute. De har ikke hatt noen lønnsutvikling i det hele tatt, og er helt akterutseilt nå. Det kommer også på grunn av at vi her trekker inn at det gis skattelettelse til de høyt lønte, mens de som har hatt en mindrelønnsutvikling til og med får pålegg i skatten.

– Ut fra det jeg har sagt gir jeg min støtte til oppgjørsformen. Vi savner kanskje noe om familiepolitikk. Jeg regner imidlertid med at det er en sak som Sekretariatet kan ta opp politisk på en annen måte.

Nils Totland, Statstjenestemannskartellet, ville konsentrere seg om noen presiseringer, fordi det var stilt spørsmål når det gjelder offentlig sektor, både med bakgrunn i forslaget til vedtak om oppgjørsform, garantiordning og mindrelønnsutvikling.

– Jeg tror Lars Skytøen stort sett ga uttrykk for det vi i offentlig sektor mener denne gang i forhold til oppgjørsformen. Vi har en forhandlingsordning som gjør det mulig for oss å ha et såpass avslappet forhold til det som vi har når det gjelder den rent praktiske vurdering. Hvis vi skulle komme inn på mer ideologiske og prinsipielle betraktninger, så kunne det kanskje være at man gikk litt annerledes ut. Men jeg tror – både med bakgrunn i det LO-lederen har sagt – og det som ligger i de realistiske mulighetene man ser for om mulig å få kjørt inn noen kiler på viktige punkter, at vi bør gjøre det slik.

– Det var et samlet Kartellstyre som i går fikk sine informasjoner om det som skulle foregå her i dag, og som sluttet seg til det. Det gjelder for såvidt også det som ligger i kravmassen for øvrig og de generelle formuleringene, som nødvendigvis må komme i et forhold som dette når man skal sy sammen interessefeltene slik vi engang har dem i LO-familien.

– Litt spøkefullt sagt, kunne man kanskje trekke den konklusjon av den debatten som har vært, at alle gjerne vil komme over gjennomsnittet. Det er imidlertid ikke så enkelt å få til akkurat dét.

– Jeg har stor forståelse for at representantene for den offentlige sektor som har uttalt seg her, sterkt har understreket at man for statssektoren spesielt er kommet dårlig ut sammenliknet med tilsvarende grupper, og at man har en mindrelønnsutvikling, slik at man bør få en garanti på dette område for framtida.

– Jeg er helt tilfreds med og glad for at LO-formannen presiserte dette så sterkt i sitt innledningsforedrag. Jeg mener også at de formuleringene som ligger i forslaget til krav dekker opp intensjonene

som representantene spesielt fra den offentlige sektor har sagt akkurat om dette.

– Så min anbefaling på dét punktet vil være at vi lar kravene være slik Sekretariatet enstemmig har anbefalt overfor Representantskapet. Jeg tror ikke vi tjener på å presisere det noe sterkere eller annerledes enn Sekretariatet har gjort. Her har alle grupper den nødvendige mulighet som vi alle er opptatt av å få til.

– Så er det sagt en del om de sosiale reformer. Jeg oppfatter det slik at hvert enkelt forbundsområde har muligheter til å stille krav. Jeg tror ikke jeg tar munnen for full når jeg sier at vi for statssektorens vedkommende vil kreve en utvidelse av svangerskapspermisjonen. Men det er også helt klart at vi har et enklere utgangspunkt enn den private sektor på det punktet. Ikke bare fordi vi har likestillingsministeren som direkte motpart, men kanskje i første rekke fordi vi ikke er avhengig av å forhandle om Folketrygdens midler i forbindelse med dette.

– Det er sjølsagt interessant å trekke fram at man ønsker å ha en bredere inntektspolitisk debatt. Jeg vil jo imidlertid gjerne minne Representantskapet om det som ble sagt i LO-lederens foredrag, at vi i den senere tid har hatt muligheten til dét – i maidagene – da vi hadde kongress. Det ble da lagt noen stolper både i et handlingsprogram og i andre vedtak for den inntektspolitikk vi nå skal føre framover i fire-årsperioden. Jeg synes derfor at det dokumentet som ligger på Representantskapets bord er en god begynnelse, og så er det da opp til oss hvor samlet og godt vi klarer å komme ut av dette oppgjøret utover våren. Skal vi ønske hverandre lykke til?

Randulf Å. Riderbo, Norsk Kommuneforbund: – Det var Lars Skytøen som nødvendiggjorde ennå et besøk på talerstolen fra min side.

– Skytøen kom med to refleksjoner som ikke kan stå uten kommentarer. For det første går jeg ut fra at han talte for de områdene han kjenner vel når han sa at man hadde et godt lønnsoppgjør i 1982 og 1984. Fra den kommunale synsvinkel har vi neppe den samme oppfatningen av oppgjørene. I virkeligheten har vi helt andre benevnelser på oppgjørene både i 1982 og i 1984. Noe av grunnen til dét ligger i hva som skjedde innen det private området.

– Det andre Skytøen nevnte, var hensynet til hva som skjer i kommunene. Vi har vært i en svært vanskelig situasjon i kommunene. Årsaken til dette ligger i at vi ikke bare skal sikre våre medlemmer en rimelig andel av velstandsutviklingen i samfunnet, men også ivareta selve velferdssamfunnets bastioner. Vi har i dag store problemer med å rekruttere fagfolk til kommune, og vi har svært

store problemer med å beholde dem i kommunene – fra lederskikket og nedover. Dette reflekteres i høy grad også til lønnsutviklingen. For en forsamling som denne, med den politiske ballast vi har, skulle dette ansvaret i høy grad være noe vi forstår.

– I dag har vi ca. én prosent av vårt lønnsoppgjør gjennom såkalte markedstilpasninger lokalt. I forhold til det private område, hvor forholdet er 70–30, så er forskjellen i virkeligheten enorm, Skytøen. Og dette burde da reflekteres i et annet innlegg enn du gjorde da du forsøkte å vise til at vi også hadde lokale forhandlinger. Dette er for oss en dyd av nødvendighet for å sikre et minimum av kvalifiserte folk til kommunene, – folk vi anser som fundamentet i det velferdssamfunnet vi har bygd opp gjennom mange, mange år.

– Derfor vil vi gjerne så snart dere går tilbake på et mer sentralisert oppgjør også vurdere hvor mye vi skal ta ut lokalt for å kunne være med i den utviklingen av samfunnet vårt.

Carl Chr. Thorsen, Handel og Kontor i Norge: – I LOs handlingsprogram – som ble vedtatt på LO-kongressen i mai i fjor – heter det at medlemmenes materielle og sosiale standard skal videreutvikles. I det framlagte forslag punkt 2, punktstrek 1, er det brukt ordet «levestandarden». Der kan man godt flette inn den reduserte arbeidstiden som står under punkt 4, og da behøver man ikke å få noe kronetillegg. Hvis vi regner grovt på det, er en reduksjon fra 40 til 37½ times uke rundt 8 prosent.

– Jeg foreslår derfor at man endrer et ord i punkt 2.1, nemlig ordet «levestandarden» til «kjøpekraften», slik at punktet blir lydende:

«Kravene – strekpunkt 1:

«Det kreves generelle lønnstillegg som bedrer *kjøpekraften* og sikrer at LO-medlemmene ikke sakter etter i forhold til andre grupper».

Dirigenten, *Leif Haraldseth*, konstaterte at det ikke var flere representanter som hadde forlangt ordet, og erklærte debatten for avsluttet. Han ga ordet til Tor Halvorsen til et sluttinnlegg.

Tor Halvorsen: – Jeg har registrert at nesten alle, for ikke å si alle, stort sett har sluttet opp om det forslaget som ligger på Representantskapets bord.

– Selvsagt har det, som det skal være i en slik debatt, kommet fram en del problemstillinger som jeg gjerne vil kommentere. Det

skal ikke gå på oppgjørsformen eller det reelle innholdet av det framlagte forslag, idet det synes å være bred støtte og enighet om det.

– Som Lars Skytøen sa, har vi hatt en diskusjon i forbindelse med styringen av dette tariffoppgjøret. Vi føler vel at vi nå har en viss erfaring på dette punktet fra oppgjørene i 1982 og 1984, hvor jeg synes Sekretariatet fungerte som det skulle gjøre når det gjaldt å bli informert, til enhver tid drøfte situasjonen og fatte avgjørelser der man kom inn på vedtak som Representantskapet hadde fattet. Og slik bør det også være i 1986. Men vi må selvfølgelig ikke glemme at vi nå anbefaler at man går til et forbundsvist oppgjør, og det pålegger også forbundene spesielle ansvar.

Å utarbeide krav i henhold til de prinsipper som er nedfelt i det framlagte forslag, er forbundenes oppgave. Det er forbundenes oppgave å sørge for at de kommer i forhandlingsposisjon, slik at de kan drøfte spørsmålene med sin motpart. Jeg er enig i at det ikke skal være noen detaljstyring på de punktene som tillegges forbundene, og krav som har tilknytning til forbundenes tariffavtaler må selvsagt være forbundenes ansvar. Vi har imidlertid i høyeste grad et ansvar når det gjelder å koordinere de mere generelle spørsmål som er nedfelt i vedtaket. Det kommer vi til å gjøre, noe som i realiteten vil si at kommer det forslag under forhandlingene som forbundene mener går utenom de spørsmålene som her er nedfelt, så får vi dette i Sekretariatet til drøfting og avklaring før man går videre i forhandlingene.

– Jeg tror dette skal gå bra. Jeg har ingen spesielle problemer med å gå med på at man *pålegger* Sekretariatet den nødvendige tariffpolitiske styring. Jeg tror likevel det som står i forslaget er godt nok.

– Når det gjelder spørsmålet om gjennomføringen av 37½ times uke, så er det klart at det vi hele tiden har snakket om, er lik arbeidstid. Vi tenker da i første omgang på lik *daglig* arbeidstid. Jeg vil gjerne understreke det. Jeg føler at også det bør være vårt hovedsyn. På den annen side er det jo slik at arbeidstidsbestemmelsene er nedfelt i de enkelte forbunds tariffavtaler, og dermed er det klart at forbundene også må vurdere dette. Men jeg vil gjerne som et utgangspunkt gi uttrykk for at når vi snakker om 37½ times uke, er det forkortelse av den daglige arbeidstid vi er spesielt opptatt av. Jeg ser selvfølgelig ikke bort fra at det kan være situasjoner hvor man ønsker andre løsninger. Og i likhet med tidligere – når slike ting er blitt drøftet – så har man funnet forbundsvise, bransjevis eller lokale ordninger som må tilpasses ut fra hovedprinsippet.

– Men som sagt, 37½ timers uke bør nedfelles, og så får man diskutere den praktiske gjennomføringen. Men jeg synes ikke man skal glemme det som har vært vårt argument i denne forbindelse.

– Jeg registrerte også at Riderbo tok opp synspunkter om utviklingen og Pål Krabys syn. Jeg er redd at han har misforstått ganske mye når det gjelder hva Kraby i realiteten ønsker. Den utviklingen vi hadde i 1982 og 1984 er *ikke* i tråd med det Kraby ønsker seg. La det være helt klart – han ønsker en helt annen situasjon. Han ønsker desentraliserte forhandlinger uten å ha kampretten med i denne forbindelse. Jeg kan derfor ikke se at vi på noen måte er i tråd med Kraby på dette område, og jeg ønsker heller ikke en slik situasjon i fremtiden.

– Mansås og Isaksen var opptatt av to viktige saker: tapsreglene og visse spørsmål i sykelønnsordningen. Når det gjelder tapsreglene, så har Bygning allerede oversendt et brev til LO om denne saken, og vi har latt brevet ligge i påvente av dette Representantskapsmøtet. Når møtet er ferdig, og Representantskapet etter alt å dømme vedtar det framlagte forslag, vil vi sørge for å sende et rundskriv til samtlige forbund hvor vi ber forbundene om å vurdere de forslag som bl. a omfatter tapsreglene.

– Når det gjelder sykelønnsordningen, så er jeg helt ut enig i den vurderingen Odd Isaksen ga uttrykk for i forbindelse med det spesielle forhold, at hvis man er på arbeid og blir syk, taper man penger, mens man får lønn hvis en holder seg hjemme.

Dette er ting vi har tatt opp i møter med Sosialdepartementet, og jeg tror det er en viss forståelse for saken. På den annen side vet vi at i skuffene i departementene ligger det forslag om sykelønnsordningen som er av en helt annen karakter enn det vi ønsker. Jeg tror derfor vi skal være litt varsomme med å rote opp for mye av det som ligger i disse skuffene, selv om vi er enig i at dette er en helt gal ordning. La oss for all del kjempe for det som er igjen av sykelønnsordningen. Den har allerede fått svekkelser, og bør ikke ha mere av det.

– I forbindelse med omsorgsproblemene, så mente jeg i min innledning hva Kongressen hadde gitt uttrykk for på ulike områder, og jeg tror det er riktig at vi har dette med oss, selv om vi alltid må vurdere hva som bør tas opp på forskjellige tidspunkt i de forskjellige fora. Jeg nevnte at vi må spille på mange områder dersom vi skal ha mulighet til å nå fram. Det er klart at spørsmålet om omsorgsfunksjonen er uhyre viktig. Og at vi på dette område må presse fram løsninger ad den politiske vei, er det ingen tvil om. Når det gjelder økningen av svangerskapspermisjonen, er det klart hva Kongressen har uttalt, og det er ingen uenighet om det. Men jeg tror

det vil være vanskelig, for ikke å si umulig, å flette dette inn i noe vedtak i det dokumentet som foreligger fra Sekretariatet. Jeg skjønner godt at arbeidstakerne innenfor den offentlige sektor er interessert i å få økt svangerskapspermisjonen, men i den private sektor er man veldig opptatt av å få betalt for permisjonen. De har i dag ikke noen økonomisk dekning for denslags nedfelt i Arbeidsmiljøloven. Her er det således høyst ulike oppfatninger som gjør seg gjeldende. Vi må derfor drøfte hvordan forbundene totalt sett skal stille seg til denne saken.

– Avslutningsvis vil jeg si at jeg synes det har vært en svært interessant diskusjon, – jeg føler at det er stor enighet om synspunktene, og at vi har fått gjennomdrøftet en del av Kongressens prinsipper, som også nå slår ut i de forslagene som foreligger her.

– Jeg vil til slutt anbefale at Representantskapet vedtar Sekretariatets forslag slik det foreligger.

VOTERING:

Dirigenten henviste til at Finn Erik Thoresen hadde fremmet et forslag om hvordan den reduserte arbeidstiden skulle tas ut. Han hadde konstatert at Finn Erik Thoresen bebudet muligheten for å trekke sitt forslag etter formannens sluttreplikk, og *dirigenten* regnet med at *Finn Erik Thoresen* etter formannens sluttreplikk kunne trekke sitt forslag.

Finn Erik Thoresen bekreftet at han trakk sitt forslag.

Dirigenten gikk ut fra at Representantskapet ikke hadde motforestillinger til at Finn Erik Thoresen trakk sitt forslag.

Dirigenten kunne deretter konstatere at forslaget var trukket.

Dirigenten refererte forslaget fra Finn Erik Thoresen med følgende ordlyd:

2. avsnitt endres til:

«Selv om forhandlingene gjennomføres forbundsvist, pålegger Representantskapet Sekretariatet å sørge for den nødvendige tariffpolitiske styring av oppgjøret, slik at vi oppnår en samlet enhetlig opptreden og den fulle utnyttelse av LOs samlede styrke».

Dirigenten, *Leif Haraldseth*, var av den oppfatning at den foreslåtte endring burde kunne aksepteres.

VEDTAK: Dette ble vedtatt mot 4 stemmer.

Leif Sande, Norsk Petrokjemisk Fagforbund, har fremmet forslag om følgende endring i forslaget til vedtak – *nest siste strekpunkt – andre setning*:

«Normalarbeidsuken reduseres til 37,5 timer, mens skiftarbeidere, turnusarbeidere, arbeidere under dagen og arbeidere på sokkelen gis tilsvarende arbeidstidsreduksjon.»

Dirigenten mente at tilføyelsen «arbeidere på sokkelen» var en fornuftig tilføyelse, og var av den oppfatning at det ikke betød noen utvidelse av det opprinnelige krav. Han foreslo derfor at Representantskapet aksepterte tilføyelsen *Sande* har foreslått, slik at man føyer til «og arbeidere på sokkelen».

Lars Skytøen, Sekretariatet, forlangte ordet til dirigentens forslag, og sa at han hadde vanskelig for å vurdere konsekvensen av forslaget. – Jeg tror vi kanskje står overfor et noe forskjelligartet problem, litt avhengig av hvor en er tilknyttet innenfor denne sektoren. Jeg ville heller antyde en løsning hvor *Leif Sandes* forslag blir oversendt til Sekretariatet i stedet for å ta det med i teksten, sa *Lars Skytøen*.

Dirigenten endret sin oppfatning og foreslo at forslaget fra *Leif Sande* oversendes Sekretariatet til nærmere vurdering.

VEDTAK: *Leif Sandes* forslag ble mot 1 stemme vedtatt oversendt Sekretariatet.

Dirigenten refererte følgende forslag fra *Harald Thomassen*:

«2. Kravene

Ny siste setning 2. avsnitt:

«I det offentlige må det gis kompensasjon for mindre-lønnsutviklingen. Det må stilles krav om en garantiordning.»

Dirigenten: – Med bakgrunn i det som er uttalt både fra LO-lederen og fra Kartell-lederen om dette, vil jeg foreslå at *Thomassens* forslag anses dekket av de formuleringer som er til stede i det forslaget som er framlagt av Sekretariatet.

VEDTAK: *Dirigentens* oppfatning om at *Thomassens* forslag anses dekket av Sekretariatets forslag – ble vedtatt mot 3 stemmer.

Harald Thomassen har fremmet et forslag med følgende ordlyd:

«Ny siste setning 4. avsnitt:

«Det må kreves en opptrappingsplan for gjennomføring av 6 timers normalarbeidsdag innen 1992.»

Dirigenten ville gjerne minne om Kongressens vedtak om prioriteringen når det gjelder arbeidstidsforkortelse generelt, og herunder også pensjonsalderen. – Jeg vil foreslå at forslaget avvises, sa *Leif Haraldseth*.

VEDTAK: Dirigentens forslag om at forslaget avvises ble vedtatt mot 4 stemmer.

Harald Thomassen har også fremmet følgende forslag:

«Tilleggsforslag til sak 4 – Tariffrevisjonen 1986

Svangerskapspermisjon:

LO's representantskap mener at det nå er nødvendig med en betydelig utvidelse av svangerskapspermisjonen.

Representantskapet ber Sekretariatet ta kontakt med regjeringens og aktivt arbeide for en snarlig utvidelse av svangerskapspermisjonen. Kongressen 1985 påla LO å arbeide for 30 ukers svangerskapspermisjon.»

Dirigenten foreslo at det ovenfor nevnte forslag ble oversendt Sekretariatet.

VEDTAK: Harald Thomassens forslag ble enstemmig vedtatt oversendt Sekretariatet.

Dirigenten refererte følgende forslag som var fremmet av *Carl Chr. Thorsen*:

«Det kreves generelle lønnstillegg som bedrer *kjøpekraften* og sikrer at LO-medlemmene ikke sakker etter i forhold til andre grupper.»

Dirigenten sa at han ikke kunne se den helt store forskjellen i fortolkningen av dette, og syntes at *Carl Chr. Thorsens* forslag var unødvendig. Han foreslo derfor at man opprettholdt Sekretariatets formulering.

VEDTAK: Sekretariatets formulering ble vedtatt mot 3 stemmer.

Deretter ble hele det framlagte forslaget fra Sekretariatet – med de endringsforslag som var vedtatt – tatt opp til *votering*:

«1. *Oppgjørformen*

Med bakgrunn i de synspunkter og mål som her er nevnt, reiser de enkelte forbund krav og forhandler med sine respektive motparter ut fra de hovedmål som er formulert nedenfor.

Selv om forhandlingene gjennomføres forbundsvist pålegger Representantskapet at Sekretariatet sørger for den nødvendige tariffpolitiske styring av oppgjøret, slik at vi oppnår en samlet enhetlig opptreden og den fulle utnyttelse av LOs samlede styrke.

2. *Kravene*

- Det kreves generelle lønnstillegg, som bedrer levestandarden og sikrer at LO-medlemmene ikke sakker etter i forhold til andre grupper.
- Det må gis spesielle tillegg for grupper som har sakkett etter i lønnsutviklingen. Blant annet gjennom garantiordningen i privat sektor må det sikres solidaritet i lønnsutviklingen. I det offentlige må regulativmessige endringer ha dette siktemål.
- Vedrørende LOs krav om nedtrapping og avvikling av Lavlønnsfondet vises til utredningen mellom hovedorganisasjonene med utgangspunkt i vedtak fra tariffrevisjonen i 1984 og representantskapet gjentar vedtak av 8. desember 1981 og 17. januar 1984.
- Det gjennomføres lik arbeidstid i henhold til prinsippavtalen fra tariffoppgjøret i 1984. Normalarbeidsuken reduseres til 37,5 timer, mens skiftarbeidere, turnusarbeidere og arbeidere under dagen gis tilsvarende arbeidstidsreduksjon. I denne forbindelse vises også til den fellesutredning hovedorganisasjonene har gjennomført i perioden.
- Tariffperioden bør være to-årig.

VEDTAK: Sekretariatets forslag – med de endringer som var vedtatt – ble enstemmig vedtatt.

Dirigenten, Leif Haraldseth, ga ordet til LOs leder, *Tor Halvorsen* til avslutning av møtet.

AVSLUTNING:

Tor Halvorsen takket representantskapsmedlemmene for en grei og solid behandling av de viktige spørsmålene som skal prege arbeidet nå i månedene fremover.

– Jeg tror det er veldig lenge siden vi har hatt et enstemmig vedtak i forbindelse med både oppgjørsformen og innholdet, slik resultatet er blitt i dag.

– Jeg håper at den samhörigheten og enigheten som har preget dette møtet, også vil kunne legge grunnlaget for at vi i fellesskap skal kunne komme ut av dette oppgjøret på en rimelig god måte.

– Det er vel riktig som Nils Totland sa, at vi bør ønske hverandre lykke til. Vi har viktige oppgaver å gjøre, vi har vanskelige situasjoner foran oss, men enstemmigheten er en god ting å ta med seg i en situasjon som dette.

Tor Halvorsen takket for møtet og erklærte møtet for hevet.

NAVNELISTE

Følgende representanter møtte:

Arbeiderpartiets Presseforbund: Alf Ole Ask

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer: Arne Aasvisted, Aage Hansen Melø.

Norsk Arbeidsmandsforbund: Arnfinn Nilsen, Reidun Johansen, Magnus Eiken, Jan Olav Ingvaldsen, Endre Øygarden, Jan Engebretsen.

Norsk Barnevernpedagogforbund: Bjørn Christiansen.

Norges Befalsforbund: Johan S. Lohne.

Bekledningsarbeiderforbundet: Anders Brevik, Ingeborg Jacobsen.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Kjell Martinsen, Frank Olsen, Knut Mansås, Willie Kristensen, Lars Eide, Ivar Johansen, Randolf Vikan.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund: Gunnar Andersen, Bjørn Sørensen, Kjell A. Solem, Helge Tystad, Johannes Henriksen, John Hedin.

Norsk Fengselstjenestemannsforbund: Roar Øvrebø.

Norsk Grafisk Forbund: Per Thorkildsen, Finn Erik Thoresen, Sven-Hugo Johansson.

Handel og Kontor i Norge: Kåre Hansen, Egil Bøckmann, Synnøve Tronsvang, Svein Vågen, Carl Chr. Thorsen, Lillian Karlsen.

Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet: Martin Tveiten, Solfrid Johansen.

Norsk Jernbaneforbund: Torgrim Elsrud, Kristen Bjøru, Berit Bilet.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Trygve Johnsen, Harald Hansen, Hammon Hovind, Finn Andersen, Steinar Eidsvik, Kolbjørn Sørflaten, Juul Magne Melvold.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Olav Støylen, Birger Blomkvist, Mary Hansen, Per Wold, Jan H. Ness, Sverre Rauø.

Norsk Kommuneforbund: Arnt Bækholt, Else Moe, Albert Eidem, Hedvig Molden, Kjell Jamne, Randulf Å. Riderbo.

Norsk Lokomotivmannsforbund: Gunnar Tønder.

Norsk Musikerforbund: Tore Nordvik.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: Rolf Frøysland, Leif Lund, Nils-Rune Nesbakk, Odd Hansen, Rigmor Andersen, Solveig Fjeld Hansen.

Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforbund: Leif Sande.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Arne Marthinsen, Jan A. Jørgensen.

Postfolkenes Fellesforbund: (Består av Den norske Postorganisasjon og Norsk Postforbund) Jan Inge Kvistnes, NP, Thorsten Smalberget, NP, Helga Fønnebo, DNO, Arild Øynes, DNO.

Norsk Sjømannsforbund: Edvin Ramsvik, Willy Syversen, Edmund Gjennestad, Olav Bjørklund.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund: Einar Engseth.

Skolenes Landsforbund: Sverre Worum.

Norsk Sosionomforbund: Harald Thomassen.

Telefolkenes Fellesforbund: (Består av Norsk Tele Tjeneste Forbund og Den norske Teleorg.) Heidi Kvernevik, NTTF, Jarle Eidsvåg, NTTF, Viggo Bj. Kristiansen (DNT).

Norsk Tjenestemannslag:

Kirsti Billington, Kari Pedersen, Mons Erik Holtbakk, Asbjørn Bjørnset, Tørris Markussen, Inger Kj. Jensen, Jarle Lyng.

Norsk Transportarbeiderforbund:

Odd Bach, Leif Erstad, Jann O. Johansen.

Norsk Treindustriarbeiderforbund:

Anton Solheim,

Norsk Vernepleierforbund:

Jarand Inge Sødal.

FYLKENES REPRESENTANTER:

Aust-Agder Fylke:

Kai Anonsen.

Vest-Agder Fylke:

Magne Raamundsen.

Akershus Fylke:

Sverre Berntsen.

Buskerud Fylke:

Roar Flaathen.

Finnmark Fylke:

Roald Kristiansen.

Hedmark Fylke:

Reidar Hulleberg.

Hordaland Fylke:

Arnulf Ingvaldsen.

Møre og Romsdal Fylke:

Aslaug Rindarøy.

Nordland Fylke:

Alvin Martinsen.

Oppland Fylke:

Per Magne Kyseth.

Oslo Fylke:

Annar Lille-Mæhlum.

Rogaland Fylke:

Johannes Fosse.

Sogn og Fjordane Fylke:

Kristoffer Skjolden.

Telemark Fylke:

Karin Haugane.

Troms Fylke:

Jorunn Eriksen.

Sør-Trøndelag Fylke:
Karin Enodd.

Nord-Trøndelag Fylke:
Gudrun Viken.

Vestfold Fylke:
Kjeld Pedersen.

Østfold Fylke:
Jardar Hendricksen.

Sekretariatet:

Tor Halvorsen, Leif Haraldseth, Svein-Erik Oxholm, Liv Buck, Harald Øveraas, Finn Nilsen, Odd Isaksen, Sidsel Bauck, Lars Skytøen, Arthur Svensson, Liv S. Nilsson, Einar Hysvær, Dagfinn Haaberstad, Walter Kolstad.

Vararepresentanter til Sekretariatet:

Ole Knapp, Yngve Hågensen, Jan K. Balstad, Esther Kostøl, Evy Buverud Pedersen, Roar Helgesen, Ove J. Ragnar, Erling Oen, Leif Thue, Kjell Christoffersen, Rolf Hauge, Svein Morgenlien, Gunnar Grimnes, Arthur Bauge.

Statsjenestemannskartellet:
Nils Totland.

Fagorganisasjonens Funksjonærgruppe:
Inger Halvorsen.

Revisjonsutvalget:
Storm Lundberg, Rolf Kaldahl, Margot Kvalvik Sæter.

DISTRIKTSKONTORENE:

Aust-Agder:
LOs Distriktskontor Arendal:
Arild Stokken

Vest-Agder:
LOs Distriktskontor Kristiansand:
Gudmund Gyberg

Buskerud:
LOs Distriktskontor Drammen:
Roar Løver

Finnmark:
LOs Distriktskontor Kirkenes:
Leif Laurila.

Hedmark:
LOs Distriktskontor Hamar:
Gunnar Pettersen.

Hordaland:
LOs Distriktskontor Bergen:
Vigdis Ravnøy.

Møre og Romsdal:
LOs Distriktskontor Molde:
Johnny Røed.

Nordland:
LOs Distriktskontor Bodø:
Hans Nordahl Jensen, Odd M. Bakkejord.

Oppland:
LOs Distriktskontor Gjøvik:
Åge V. Nordby.

Oslo og Akershus:
LOs Distriktskontor Oslo og Akershus:
Øivind Hvattum.

Rogaland:
LOs Distriktskontor Stavanger:
Erling Høiland.

Sogn og Fjordane:
LOs Distriktskontor Førde:
John Bjarne Hjelmeland.

Telemark:
LOs Distriktskontor Porsgrunn:
Gerhard Lunde Larsen.

Troms:
LOs Distriktskontor Tromsø:
Svein Rasmussen.

Sør-Trøndelag:
LOs Distriktskontor Trondheim:
Rikhard Haugen, Kjell Flønes.

Nord-Trøndelag:
LOs Distriktskontor Steinkjer:
Liv Thun.

Vestfold:
LOs Distriktskontor Tønsberg:
Richard Trælnes.

Østfold:
LOs Distriktskontor Sarpsborg:
Rolf-Thore Hildebrandt

LO-Kontoret Kårstø:
Kåre Lunde.

LOs Administrasjon:

Gunnar Andersen, Tor Andersen, Tor Harald Berg, Juul Bjerke, Ingeborg M. Borgerud, Per Brannsten, Artur Bruflat, Jorun Christensen, Karl Nandrup Dahl, Kai Ekanger, Knut Endreson, Bjørn Erikson, Arne Furubråten, Rune Gerhardsen, Øistein Gulbrandsen, Ragnhild M. Hagen, Steinar Halvorsen, Gunnar Jan Hansen, Harry O. Hansen, Øivind T. Hansen, Knut Hongrø, Arnold Johannessen, Thor-Erik Johansen, Anthony Kallevig, Bjørn Kolby, Jan Olav Lajord, Leonard Larsen, Arnulf Leirpoll, Arne Lund, Sverre Mitsem, Kåre Myrvold, Jon Nilsen, Knut Nilsen, Ingunn Olsen, Terje I. Olsson, Børre Pettersen, Oddvar Saltnes, Kjell Samuelsen, Kaare Sandegren, Carl Sandstad, Arne G. Strangel, Jan B. M. Strømme, Sven Tjernshaugen, Eidar Trulsen, Vesla Vetlesen, Bjørn Wil-ladsen, Kay Olav Winther, Kai Aagaard.

LO-skolen:
Jakob Grava.

Samarbeidskomiteen DNA/LO:
Gro Harlem Brundtland, Einar Førde, Ivar Leveraas.

Spesielt innbudte:
Tor Aspengren, Einar Strand, Harriet Andreassen.

Referent:
Berit Henriksen.

